

Evalueringspraksis og evalueringens anvendelse

Undersøgelse af en kommunes
evalueringsspraksis på området for børns
sprogliche færdigheder

Mette Sejbjerg Andersen

Studie nr.: 20160380

Master i Læreprocesser med speciale i evaluering og
kvalitetsudvikling, Institut for Læring og Filosofi, Aalborg Universitet.

4. Semester 2017

Vejleder: Palle Rasmussen

Anslag: 130.864

Sideantal: 54

Afleveringsdato: 21. December 2017

Ikke fortrolig

Resumé

Dette projekt er undersøgelse af en kommunes evalueringspraksis, det vil sige, de måder kommunens forvaltning evaluerer i forhold til børns sproglige færdigheder. Formålet med undersøgelsen er at analysere, hvorledes denne evalueringspraksis bidrager til kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis, som er der, hvor sprogstimuleringen foregår. Det er således relationen og forbindelsen mellem det led i organisationen, som foretager evalueringerne, og det led i organisationerne som skal levere indsatsen, der er i fokus for projektet.

Der zoomes ind på, hvorledes et anvendelsesorienteret perspektiv på kommunens evalueringspraksis kan bidrage til øget kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis.

Undersøgelsen bygger på en hermeneutisk vidensforståelse, og der anvendes derfor kvalitative metoder i projektet. De evalueringsfaglige analyseredskaber er grundlaget i faglitteratur, som beskæftiger sig med evalueringsanvendelse. Således udfoldes anvendelsesbegrebet gennem evalueringsteoretikernes fremstillinger af aspekter af begrebet. Disse aspekter omhandler typificering af formål, styrings- og forandringsmekanismer, evalueringstransfer, det vil sige processen fra evaluering til anvendelse samt en teoretisk kategorisering af forskellige kvalitetsperspektiver.

På dette grundlag foretages en kortlægning og analyse af kommunens evalueringspraksis. Kortlægningen består dels i at se på hvorledes denne praksis er organiseret, dels gennem interviews, som bidrager med en dybere indsigt i bagved liggende værdier, logikker og pragmatiske hensyn.

Projektet udspringer af en konkret problemstilling i kommunen, som viser, at i mange af kommunens daginstitutioner ses en forringelse i børnenes sproglige færdigheder hen over de sidste år. Samtidig er der investeret megen økonomi i netop at opprioritere området. Yderligere er der indført ekstra vurderinger af børnenes sproglige færdigheder i forhold til det lovbestemte. Det er dette paradoks, som er inspirationen til projektet. Denne problemstilling peger ikke umiddelbart i retning af en evalueringsproblematik, og en væsentlig del af projektet er derfor at indfange og ekspliciterer problematikken ud fra evalueringsfaglige perspektiver.

Besvarelsen af problemformuleringen munder ud i en beskrivelse af, hvorledes et anvendelsesperspektiv kan bidrage til at ekspliciterer aspekter i en forandringsteori, som kan kvalificere den eksisterende evalueringspraksis. I gennem disse argumenteres for sammenhængen med den øgede kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis.

Abstract

This project is a survey of how a municipality evaluates the linguistics skills of children. The purpose of the survey is to analyze how the current evaluation methods are contributing to the quality of the pedagogically practice – which is where the stimulation of a child's language takes place.

The focus of the project has been to look into the relation and connection between the evaluating and performing parts of the organization. Particularly how an applicational oriented perspective on the municipally evaluation praxis can increase the improvement of quality in the pedagogically praxis.

The survey is based on a hermeneutic understanding of skills and therefore, qualitative methods are used in this project. The evaluation-based analytical tools are the substance of professional literature about evaluation techniques.

Thus, the concept of use will unfold through some perspectives of the term by evaluation theorists. These perspectives include classification of purpose, governance and mechanisms of change and evaluation transfers, which means, the process from evaluation to practical use as well as a theoretical categorization of different quality perspectives. Based on this, a survey and an analyze of the municipality's evaluation practice is carried out. The survey and the analyze will investigate how this practice is organized, and contribute with deeper insights about underlying values, logic and pragmatic considerations through personal interviews.

The project originates from a current problem in the municipality, which emphasizes a deterioration in children's language skills in the municipal daycare over the last years.

The project originates from a concrete problem in the municipality, which shows that in many of the municipal daycare institutions a deterioration in children's language skills is seen over the last years.

At the same time, a lot of resources has been invested in prioritizing this particular problem. Furthermore, additional assessments of the children's linguistic skills have been established in relation to the statutory law.

Inspiration to this project originates from this paradox. The problem does not appear as a problem with evaluation, and the importance of the project is therefore to capture and explain the problem based on the perspectives of conceptual evaluations.

The results of the survey is a description of how an application perspective may contribute to explicit aspects of a change theory. The connection with the increased improvement of quality in the pedagogical practice is argued in the theory of change.

Indholdsfortegnelse

PROBLEMBESKRIVELSE	6
DEN KOMMUNALE UDFORDRING	6
INDKREDSNING AF UNDERSØGELSESPERSPEKTIV OG FOKUS	7
DET FAGLIGE GREB OM PROBLEMSTILLINGEN	7
PROBLEMFORMULERING.....	10
<i>Følgende forskningsspørgsmål undersøges:</i>	<i>10</i>
VIDENSKABSTEORETISK PERSPEKTIV	10
DET HERMENEUTISKE GRUNDLAG.....	10
METODE	12
PROJEKTETS OPBYGNING	12
PROJEKTETS FORSTÅELESERAMME.....	12
EMPIRISK UNDERSØGELSE AF FELTET.....	13
<i>Valg af informanter</i>	<i>13</i>
<i>Metode for indsamling af empirisk data fra feltet</i>	<i>14</i>
BEGREBSAFKLARING.....	15
EVALUERING OG UNDERSØGELSE	15
EVALUERINGSPRAKSIS	15
KVALITET OG KVALITETSUDVIKLING.....	16
ANVENDELSE.....	16
EVALUERINGSTEORETISKE SONDRINGER I ANVENDELSESBEGREBET	17
ANVENDERE.....	18
LINEÆRER OG TRANSFORMATIVE PROCESSER.....	19
TYPIFICERING AF INTENDERET ANVENDELSE	20
STYRINGS- OG FORANDRINGSMEKANISMER.....	25
KVALITETS PERSPEKTIVER.....	26
DISKUSSION AF DET TEORETISKE ANALYSEGRUNDLAG	27
ANALYSE AF DEN NUVÆRENDE EVALUERINGSPRAKSIS PÅ OMRÅDET "SPROG"	29
BESKRIVELSE AF EVALUERINGSPRAKSIS	29
EVALUERINGSKORTLÆGNING AF DE TRE MÅDER AT EVALUERE	30
<i>De pædagogiske læreplansbeskrivelser.....</i>	<i>30</i>
<i>"Sprog og Læs" møder.....</i>	<i>31</i>
<i>Projekterevaluering</i>	<i>33</i>
<i>Sammenfatning</i>	<i>34</i>
EVALUERINGSFAGLIG ANALYSE AF NUVÆRENDE EVALUERINGSPRAKSIS	34
<i>Genstandsfeltet – evaluanden.....</i>	<i>35</i>

<i>Viden og metoder</i>	35
<i>Værdier</i>	36
<i>Anvendelse</i>	36
KRITIK AF EVALUERINGSMETODER VED SPROG OG LÆS	37
AKTØRERNES FORTOLKNINGER AF KOMMUNENS EVALUERINGSPRAKSIS	39
<i>Souschefen</i>	39
<i>Den ledende tale-hørekonsulent</i>	41
<i>Institutionsledernes oplevelser af formål med forvaltningens evalueringspraksis og anvendelsesmuligheder</i>	42
KONKLUSION PÅ DEN EMPIRISKE UNDERSØGELSE	44
KONKLUSION PÅ PROBLEMFORMLERING	48
LITTERATURLISTE	51
BILAGSOVERSIGT	54

Problembeskrivelse

Den kommunale udfordring

I den kommune, hvor jeg arbejder som tale-hørekonsulent, er der stort fokus på børns sproglige udvikling. Det er politisk vedtaget, at børn i vores kommune skal sprogvurderes både som 3- og 5-årige og efter skolestart. Lovgivningsmæssigt er der ifølge dagtilbudsloven kun krav om, at man sprogvurderer børn i daginstitutioner, når man skønner, at der er behov for en særlig sprogstimulerende indsats (2016 §11). Der er således et øget fokus på at måle børns sproglige formåen.

Med henblik på at styrke daginstitutionernes sprogstimulerende indsats, har man fra forvaltningen været opsøgende på at medvirke til forskningsprojekter, som har fokus på at kortlægge, hvilke indsatser der i særlig grad er med til at udvikle børns sprog¹.

Yderligere er der iværksat et organisatorisk tiltag, hvor man har foretaget en udnævnelse af "Sprogkoordinatorer" i samtlige børnehaver. Disse pædagoger, som er "sprogkoordinatorer", har fået et tre ugers intensivt kursus i teori omkring børns sprogudvikling og fungerer i dagligdagen som særlige sprogansvarlige i deres respektive institutioner. De er endvidere sammensat i netværk, som mødes 4 - 6 gange årligt, hvor de drøfter forskellige emner inden for det sproglige område.

Alle indsatser er foregået inden for en tidsperiode på syv år, og tale-hørekonsulenterne i PPR er i en eller anden udstrækning involveret i alle indsatser.

Med et så massivt fokus på sprog, og så mange personer opkvalificeret til at varetage det område, som omhandler børns sproglige udvikling, kan det derfor undre, at det ikke ses på statistikken for, hvorledes børn klarer sig i sprogvurderingerne. Faktisk viser kommunens statistik for sprogvurderinger af de 5-årige, at der kun sker en minimal forbedring, når man ser procentvis på børn, der har behov for en "særlig indsats" hvilket vil sige børn, som har et mangelfuldt sprog. Samtidig spores en lille stigning i statistikken for de 3-årige, som har brug for en "særlig indsats".

¹ Undersøgelserne er forestået af "Center for børnesprog" ved Syddansk Universitet, nu Trygfonden. De forskningsprojekter kommunen har været en del af er "Fart på Sproget", som er målrettet de 3 - 6 årige, og det igangværende projekt "Vi lærer sprog", som er rettet mod 0 - 3 års området. Yderligere har kommunen deltaget i et forskningsbaseret kompetenceudviklingsprogram for sprog- ansvarlige og pædagoger i børnehaver og PPR, som er navngivet "Sprogpakken". I litteraturlisten henvises til projekternes hjemmesider.

Indkredsning af undersøgelsesperspektiv og fokus

Det faglige greb om problemstillingen

En mulig årsag til at sprogvurderingsresultaterne ikke er forbedret set i forhold til det øgede fokus kan være, at der er sket en ændring i børnegruppen henover årene, som skaber en naturlig forklaring på, at niveauet er for nedadgående, da vi ser flere børn med tosproget baggrund samt børn med familiemæssige svære problemstillinger m.m.

Denne undersøgelsesvinkel er der på nuværende tidspunkt ikke fundament for at etablere, i det der ikke findes en sådan vurdering af børnenes baggrunde og individuelle forudsætninger forud for sprogvurderingen. Studier af forskellige slags viser, at vi ved at se på eksempelvis børns brug af tablets², ændringer i familiemønstre m.m. muligvis vil kunne forklare noget af udviklingen set i et generelt perspektiv. I vores samfund hvor blandt andet teknologien er med til at ændre vores adfærd, kan det også være væsentlig at undersøge hvilken påvirkning dette kan have på børnene, og de vilkår de har for at udvikle sprog.

En anden og oplagt undersøgelsesvinkel kunne bestå i at undersøge, om man i daginstitutionerne rent faktisk anvender den viden og de erfaringer, man har fra de forskningsmæssige projekter, og som man har været involveret i. Det drejer sig om anvendelsen af de læringsredskaber og metoder, som forskning har vist skaber målbare forbedringer i børns sprogudvikling. Undersøgelser har vist, at det er meget varieret, i hvilken grad institutioner arbejder med evidensbaserede metoder (Buus, Hamilton, Rasmussen, Thomsen & Wiberg, 2010). Ved at se på de problematikker, der kan være forbundet med at overføre viden fra en kontekst til en anden, vil vi således også kunne finde nogle relevante svar på problemstillingen. Det er en kendt problemstilling, at det ikke er uproblematisk at skabe læringstransfer fra viden til læring og praksis (Stegager & Lauersen, 2015), og at der kan opstå problemstillinger på såvel et praktisk og organisatorisk plan, såvel på et kulturelt og individuelt plan hos pædagogerne.

Der ligger ikke noget krav, hverken lovgivningsmæssigt eller fra forvaltningen side om, at institutionerne skal arbejde med sprog på baggrund af forskningsbaseret viden. Hvordan pædagogerne planlægger, strukturerer og gennemfører sprogarbejdet er helt op til de enkelte institutioner. Her er der ikke blot metodefrihed, og udover dagtilbudslovens fem læreplanstemaer (2016 § 8), er der heller ikke fastlagt indhold eller trinmål.

Der kan således være meget god mening i at undersøge "elementerne" i den pædagogiske praksis, da det er der sprogstimuleringen foregår, og børnenes sprog udvikles. Og en undersøgelse af problemstillingen ud fra ovenfor nævnte vinkler vil alle kunne give relevante bud, som kan anvendes til at forstå den konkrete problemstilling, vi står overfor i kommunen.

² Eksempel på et studie omkring ændrede vilkår for børns sprogudvikling
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5173485/>

Endnu en vinkel på problemstillingen kunne være at anfægte den måde, hvormed vi måler børnenes sprog, og dermed det sprogvurderingsmateriale som anvendes. Man kunne undersøge, om der i sprogvurderingsmaterialet er indeholdt for meget, som beror på subjektive skøn og om testningen af børnene foregår ensartet nok, da der ikke er særlige krav i forhold til de personer som tester.

Fællesnævneren for de ovenstående potentielle greb om problemstillingen er, at der indirekte er formuleret en formodning om, at årsagen til børnenes dårlige resultater i sprogvurderingerne, skyldes at der er noget galt "derude" – enten med samfundet, med børnene, i den pædagogiske praksis eller sprogvurderingsmaterialet.

I dette projekt ønsker jeg imidlertid at anlægge et mere systemisk perspektiv på problemstillingen og træde et skridt længere tilbage fra den konkrete problemstilling, som udspilles i den pædagogiske praksis, samfundet og omstændighederne omkring testningen. I stedet vil jeg rette blikket indad mod de rammer og det praksisgrundlag, som kommunen og forvaltningen, der fungerer som organisationshovedet, etablerer for de praksisudførende på institutionsniveau.

Nærmere bestemt vil jeg sætte forvaltningens evalueringsmetoder på "det sproglige område" under lup. Hvis man ikke beskæftiger sig med evalueringsområdet, kan det måske synes mærkværdigt at undersøge et problem ud fra en evalueringsvinkel. Det er sjældent den vinkel, man drøfter problemer ud fra hverken i den almene samfundsdebat, i medierne eller i pædagogiske sammenhænge. Men flere undersøgelser viser, at der kan være god mening i at se på, hvordan den evalueringspraksis man har i kommunen afspejler og influerer på praksis. I en artikel af Jaris Brændgaard Heilesen bragt i evalueringstidsskriftet CEPRA (CEPRA-sriben nr. 17, 2015) kritiserer han evalueringer i en kommunal kontekst for ikke at være gode nok. Han peger på, at der er to oversete udfordringer i kommunalt regi, når det gælder evalueringer. Dels at de indsats og projekter man iværksætter er for "skrøbelige af natur", hvormed han mener, at de ikke er etableret godt nok. Det andet problem handler om, at "*systemet ikke har den evalueringskapacitet, som vi går og tror*" (ibid s.57). Evalueringskapacitet definerer han ud fra Pattons definition; "*Building evaluation capacity goes beyond conducting specific evaluation studies (...) Evaluation capacity building involves working intentionnally and continuously to create and substain overall organizational processes that make quality evaluation and its uses routine*" (Patton, 2008, s. 157). Evalueringskapacitet handler således om at være organisatorisk dygtige til at evaluere. Han beskriver, at der er et behov for, at kommuner begynder at tænke evaluering som "investeringspleje" i stedet for "ligsyn". Med dette mener han, at kommunerne bør ændre deres syn på evaluering som noget retrospektivt til en forståelse af, at evalueringsprocessen i sig selv har noget at bidrage med (ibid s. 59).

En anden undersøgelse, som peger på behovet for at se hvordan evalueringer udfoldes i kommunalt regi, er en undersøgelse fra Danmarks evalueringsinstitut (EVA)(Danmarks Evalueringsinstitut 2012). EVA har i 2012 undersøgt, hvorledes kommunerne arbejder med de pædagogiske læreplaner og har ligeledes peget på et behov for et mere

kvalificeret blik på evalueringsdelen af pædagogisk praksis. Dette omhandler den forpligtigelse institutionerne har til at udfærdige pædagogiske læreplaner, hvor "sprog" er et af de temaer, der skal evalueres på.

Af dagtilbudslovens §8 (2016 § 8) fremgår det, at *"Den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter, der iværksættes for at nå målene, og hvordan læreplanen evalueres"* og her har man en forpligtigelse til at lave en særlig beskrivelse, som angår børn med "særlige behov".

EVA undersøgte, hvorledes lovgivningen bliver indfriet i praksis. EVA konkluderer, at det særligt på evalueringssiden, er svært at håndtere for institutionslederne, som er de ansvarlige for udfærdigelsen. I opfølgingsrapporten fra EVA (EVA 2012:52) fremgår det, at *"Mange af de analyserede læreplaner har ansatser til beskrivelser af deres dokumentations- og evalueringspraksis i form af stikord, brede formuleringer og hensigtserklæringer, men beskrivelserne har ikke den karakter som er forudsat lovens bestemmelser og vejledningen til dem"*. Det er således ikke, fordi man ikke forsøger, men måske snarere et udtryk for at evalueringsopgaven er mere kompleks end at opstille mål. Socialministeriet, Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, indledte som konsekvens heraf et arbejde, som skal udmunde i en ny styrket læreplan, hvilket udgives i løbet af foråret 2018. En foreløbig "masterudgave" (Ministeriet for Børn, Undervisning og ligestilling 2016) er udfærdiget og her af kan man læse, at der kommer fokus på *"En tydelig og ambitiøs dokumentationspraksis og en systematisk evalueringskultur"* (ibid s. 18). I masterudgaven lægges desuden stor vægt på forskellen mellem dokumentation og evaluering samt evalueringens anvendelse, som skal være meningsfuld for praksis (ibid s. 19).

Det er ikke kun, hvis vi vender blikket ud imod praksis, at man kan argumentere for at studere evalueringspraksis. Inden for en evalueringsteoretisk argumentation ses også gode grunde hertil. Evalueringsforsker, Peter Dahler-Larsen, taler for, at der er et kontinuerligt behov for at evalueringsteoretiske overvejelser pågår. *"Evalueringer har konstitutive virkninger. Det, man måler og måden, man gør der på, influerer på evaluanden, på forståelsen af den, på de menneskelige relationer blandt aktørerne omkring evaluanden og på de tidlige rytmer der præger arbejdet"*. (Dahler-Larsen 2013: 209). Evalueringer er i Dahler-Larsens optik derfor på ingen måde en neutral proces. Det er dermed væsentligt ikke blot at undersøge, hvordan evalueringerne er i verden, men også hvordan de *skaber virkelighed*.

På baggrund af en evalueringsteoretisk synsvinkel kan det derfor synes paradoksalt, at kommunen på den ene side har indført ekstra kontrol og måling af børnenes sproglige udvikling og poster mange penge i opkvalificering af det pædagogiske personale, men ikke har et tilsvarende fokus på at kortlægge og evaluere de rammer og den pædagogiske indsats, som skulle skabe forbedrede kompetencer hos børnene.

Med fokus på forvaltningens evalueringspraksis og det paradoks problemstillingen rummer, vil jeg undersøge følgende:

Problemformulering:

Hvordan kan et anvendelsesorienteret perspektiv på kommunens evalueringspraksis omkring børns sproglige færdigheder bidrage til øget kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis?

Følgende forskningsspørgsmål undersøges:

- Hvordan kan man ud fra et evalueringsteoretisk grundlag beskrive og forstå de mekanismer, som er i spil?
- Hvordan evaluerer kommunen indsatsen vedrørende børns sprog? Og hvordan anvendes evalueringsresultaterne?
- Hvordan kan evalueringen og evalueringsanvendelsen forbedres med henblik på at styrke indsatsen, som skal udvikle børns sprog?

Videnskabsteoretisk perspektiv

Det hermeneutiske grundlag

Undersøgelsesperspektivet er i nogen grad retningsgivende for, hvilken form for viden der kaldes på. Samtidig siger den ikke noget om, hvorledes undersøgelsen af problemformuleringens videnskabsteoretiske afsæt tænkes.

Problemformuleringen sætter to vidensområder i spil; dels en teoretisk evalueringsfaglighed og dels en empirisk viden fra feltet. I opgaven udfoldes disse to sideløbende, således at de evalueringsfaglige perspektiver ekspliciteres i takt med at analysen af praksis og de empiriske data belyses. Således udfoldes undersøgelsen i en hermeneutisk cirkel, som bygger på en vekselvirkning mellem del og helhed (Thisted 2010).

Problemformuleringens empiriske *hvordan* ligger op til en hermeneutisk tilgang til undersøgelsen, og efterspørger en fortolkende viden. Med baggrund i Deweys betragtninger om begrebet *erkendelse* er det interessant at undersøge forvaltningsledelsens egen fortolkning af, hvad de gør. I Deweys optik er erkendelse forbundet med aktiv handlen, og erfaringer er en forudsætning for at opnå viden. Viden er dermed indlejret i erfaring, som ikke kan opnås gennem en passiv beskuen (Brinkmann 2006 s. 41). At spørge ind til forvaltningens praksis, er dermed også at spørge ind til deres viden, men fra en pragmatisk vinkel, hvor man forstår viden som noget temporalt, kontekstuel og processuel (Brinkmann 2006 s.40). Det er således et kvalitativt perspektiv på data der tilstræbes. I dette projekt er formålet med den empiriske undersøgelse at sætte fokus på et forstående perspektiv. Den empiriske undersøgelse af praksisfeltet anvendes formativt til at kvalificere min forforståelse af det grundlag, som den teoretiske analyse skal foretages på.

Som forsker vedgår man i det hermeneutiske perspektiv også at undersøgelsen påvirkes af ens egen forforståelse. Hans Georg Gadamer (1900-2002) anses som ophavsmand til den filosofiske hermeneutik. I Gadamers forståelsesramme vedkender vi os, at de fordomme vi fortolker verden med danner en meningshorisont for vores forståelse af verden, tekster, mennesker og menneskelivet i det hele taget (Thisted 2011 s. 57). Fordomme er det, som kommer før den konkrete situation, og er det vi bruger til at opnå en forståelse af, hvad der er på spil i den konkrete situation (Ibid s. 60). Som ansat i forvaltningen og endda gennem længere tid, har jeg både et indgående kendskab til feltet, personerne og historikken i det jeg undersøger. Jeg har ingen direkte indflydelse på forvaltningens måde at evaluere, men jeg arbejder som tale-hørekonsulent i feltet og er dermed en aktør i det felt, som jeg undersøger. I praksis fungerer jeg som rådgiver og vejleder omkring pædagogiske indsatser for børn med sproglige vanskeligheder. Kommunens evalueringspraksis har ikke direkte indflydelse på mit arbejde, da det ikke er de børn, som jeg er tilknyttet, der evalueres særligt omkring, men børn i daginstitutioner generelt set.

Denne position har både metodiske fordele og ulemper. Som undersøger med en hermeneutisk tilgang til den viden, som jeg søger at opbygge, er der klare fordele i have forhåndsviden omkring de faglige termer. Omvendt skal man som intern undersøger være særlig opmærksom på netop det faktum, at man er en del af feltet. Det kan betyde, at jeg har blinde pletter, fordi jeg bærer min forforståelse med mig. Dette tilstræbes at modvirkes gennem eksplicitering, således der kan skabes gennemskuelighed i forhold til de bagvedliggende forforståelser. Gadamer udtrykker denne dobbelthed i at besidde viden, og søge nye forståelse i samme felt, på følgende måde *"Det gælder om at være bevidst om sin forudindtagethed, således at teksten viser sig i sin anderledeshed og hermed får mulighed for at spille sin sansemæssige sandhed ud imod ens egen formening"* (Gadamer 2004:256)

Jeg anvender således min egen forforståelse som et redskab til at forsøge at forstå informanternes oplevelser og derved søger jeg at opnå en ny forståelse. Denne proces er kendt som den hermeneutiske cirkel (ibid s. 62). Set i denne forståelse er det at samle data også en kontekstuel proces. Ved at forstå og undersøge delene ud fra helheden og helheden ud fra delene, bevæger man sig fremad i den hermeneutiske cirkel og opnår nye og berigede forforståelser. Denne proces definerer Gadamer som en horisontsammensmeltning (Gadamer, 2004 s. 291), som betegner, at en ny forståelse opstår i mødet med nye forståelser. Det er således ikke en reproduktion eller overtagelse af teoretiske synspunkter eller mine informanternes synspunkter, som jeg søger at opnå.

Min mission med projektet er derfor primært at opnå en øget indsigt i og forståelse af det felt, som jeg dagligt færdes i, men i forlængelse heraf er det naturligvis også mit mål at anvende den viden, jeg opnår. Fra forvaltningens side har man udtrykt et ønske om at høre om mit projekt, men der er ikke et praktisk anvendelsesformål eller forpligtelse med projektet, og som undersøger har jeg dermed frie hænder.

Metode

Projektets opbygning

Projektets analyse del bygger på følgende fremgangemåde:

1) De grundlæggende begreber og projektets teoretiske ramme præsenteres i den evalueringsteoretiske kontekst de er konstitueret i af teoretikerne og beskrevet fænomenologisk. Her anvendes primært evalueringsteori, som henvender sig til en offentlig og nordisk kontekst.

2) Kortlægning af den evalueringspraksis som danner rammen om casen i projektet.

Dette udmunder i en beskrivelse og analyse af den måde kommunen anvender vurderinger af børns sprog i deres evalueringspraksis. Til at strukturere analysen anvendes informeret evaluering (Krogstrup 2016, Dahler-Larsen 2013) med inddragelse af relevant evalueringsteori.

2) Herefter sættes denne analyse i relation til forskellige aktørers forståelser af/begrundelser for praksis. Datagrundlaget til denne del af undersøgelsen består af interviews med aktører på forskellige ledelsesniveauer inden for feltet. Interviewsene bidrager med viden om, hvorledes den eksisterende evalueringspraksis fortolkes fra forskellige vinkler i organisationen, og samtidig bidrager de med viden om hvilken basis, der er for at udvikle og forandre praksis.

3) Med afsæt i denne analyse vil jeg herefter forsøge at uddrage hvilke områder, som er væsentlige at fokusere på fremadrettet for at skabe grundlag for at forbedre indsatsen i den pædagogiske praksis gennem den evalueringspraksis som etableres fra forvaltningen.

Projektets forståelsesramme

Jeg vil nu redegøre for den forståelsesramme mit projekt er forankret i. Den optik som problemformuleringen søges belyst gennem er med **anvendelse** som nøglebegreb. Genstandsfeltet for undersøgelsen, altså det jeg benytter anvendelsesbegrebet til at belyse, er den **relation og påvirkning**, der er imellem kommunens evalueringspraksis og den pædagogiske praksis. I dette undersøgelsesperspektiv ligger samtidig et fremadrettet perspektiv, som går ud på at undersøge hvorledes relationen kan **bidrage til øget kvalitet** i den pædagogiske praksis.

Den viden som skal projektet skal indhente, kortlægge og analysere indebærer således både teoretiske sondringer, informationer om praksis, fortolkninger fra aktører og refleksioner fra mig som undersøger.

Projektet er et kvalitativt casestudie, som er designet i en problemorienteret tilgang. Det er i den konkrete kontekst, at begreberne bliver synlige og får indhold med særlig betydning fra den erkendelsesinteresse, jeg som undersøger anlægger.

Missionen med projektet er at belyse og fortolke de bagvedliggende faktorer og mekanismer, som kan være i spil og sættes i spil en evalueringspraksis. Projektet analyserer de logikker, argumenter, mål, styringsmekanismer, interesser og hensyn, som ofte indgår som en "tavs viden" når der foretages evalueringer, hvis de ikke bygger på ekspliciterede evalueringsfaglige overvejelser. Projektet inddrager derfor kun i begrænset omfang specifikke evalueringsmodeller og designs.

Det teoretiske genstandsfelt for undersøgelsen er "anvendelse" og nærmere bestemt kompleksiteten i anvendelsesbegrebet. Jeg følger således ikke en bestemt logik, som man finder, når man ser på anvendelse inden for en given evalueringsteoretisk retning og metode. Dette afspejles i valget af teori. Da jeg ikke finder kompleksiteten i anvendelsesbegrebet udfoldet ved at forfølge en enkelt teoretisk argumentationslogisk, må jeg inddrage forskellige teoretiske retninger inden for evalueringsteorien for at få aspekter af anvendelsesbegrebet i spil i projektets problemformulering. Den danske evalueringsforsker Peter-Dahler Larsen har i særdeleshed bidraget med fænomenologiske fremstillinger af anvendelsesbegrebet i et konstruktivistisk perspektiv. Hans mange værker tilvejebringer derfor et bredt indhold til anvendelsesbegrebet som bidrager til at belyse problemformuleringen i dette masterprojekt. Derfor er Peter Dahler-Larsen den mest anvendt teoretiker i nærværende opgave, men for at få andre teoretiske synsvinkler i spil, inddrages også andre evalueringsteoretikere i det omfang, at de bidrager med andre perspektiver, som tjener til at analysere problemformuleringen.

Empirisk undersøgelse af feltet

Valg af informanter

Informanterne er valgt ud fra kriteriet, at de alle er aktører i den evalueringspraksis som undersøges. Aktørerne har forskellige roller eller funktioner i forhold til denne, og man kan derfor forvente en bred repræsentation af de perspektiver, der kan være i spil igennem disse informanter. Samtidig er det dog væsentligt at huske på, at deres synspunkter er et udsnit i den virkelighed, der udspiller sig omkring denne evalueringspraksis.

Souschef for skole og dagtilbud er valgt, da det primært er hende, der fungerer som leder for dagtilbudsområdet. Skole- og dagtilbudschefen har uddelegeret henholdsvis skole- og dagtilbudsområdet til souscheferne. I kraft af hendes funktion som forvaltningsrepræsentant er det hendes primære ansvar at rammesætte forvaltningens måde at drifte, udvikle og evaluere, hvilket dermed også rækker ind i det sproglige område. Hensigten med interviewet er dels at få indsigt i, hvorledes hun ser og forklarer den opgave, hun har som leder for området. Hvordan hun skaffer sig viden og informationer fra praksis. Og i særlig grad er det intentionen at få hende til at beskrive, hvorledes hun som forvaltningsrepræsentant oplever og forstår de logikker eller argumenter, der ligger til grund for den struktur og de rammer, som man har vedtaget i kommunen for varetagelsen af det sproglige område.

Den ledende tale-hørekonsulent er rådgiver på det sproglige område i forvaltningen. Hun supporterer således souschefen med fagindsigt i forhold til beslutningsprocesser, som vedrører sprog. Derfor er det interessant at interviewe hende om, hvordan hun oplever at dagtilbuddene understøttes fra forvaltningen i forhold til at kunne varetage sprogstimuleringen. Det er særlig interessant at undersøge, hvorledes hun ser forvaltningens retningslinjer, og hvordan disse har indflydelse på at understøtte og udvikle praksis, samt hvorledes hun oplever mulighederne for at skabe fælles retning mellem de forskellige aktører på området. Med aktører menes de led, som har indflydelse på tilrettelæggelsen af sprogstimuleringen; politikere, forvaltningsafdelinger, institutionslederne.

Institutionsledernes rolle i praksis er at operationalisere de krav og retningslinjer der sættes fra forvaltningen, og på den baggrund skabe rammerne for en pædagogisk praksis, som lever op til kravene og retningslinjerne. I projektet er interviewet to institutionsledere, som er tilfældigt udvalgte. Deres oplevelse af hvorledes de har rammer for at udfolde sig og navigere i forholdet hertil, er dermed vigtigt at undersøge. I forhold til problemstillingen er det også interessant at undersøge, hvordan lederne bærer evalueringresultaterne med ud til medarbejderne. Jeg har kun interviewet to, og dermed kan disse på ingen måde forventes at udgøre et repræsentativt grundlag for alle institutionsledernes oplevelser.

Metode for indsamling af empirisk data fra feltet

Interviewene er foretaget enkeltvis, da det er den enkelte informants oplevelser, forståelse af sammenhænge, mening og fortolkninger jeg har forsøgt at samle viden omkring.

Interviewene er semistrukturerede, hvilket betyder at der tages afsæt i nogle forud formulerede spørgsmål, som jeg søger svar på, men i interviewet gives plads for at dialogen kan udfolde sig i forhold til informanternes udsagn, således det bliver deres meningshorisont der udforskes (Tanggaard & Brinkmann, 2015, s. 37 ff.), Interviewene er strukturerede ud fra en interviewguide som anskuer dataindsamlingsprocessen i syv faser, beskrevet i Kvale og Brinkmanns dataindsamlingsmetode (Kvale & Brinkmann 2015). De teoretiske begreber danner baggrund for de konkrete interviewspørgsmål. Interviewene er transskriberede fuldt ud, da der allerede i transkriberingen foretages den første fortolkning (ibid). Der er forsøgt at transkribere så tæt på det talte udsagn, men med udeladelser af tilkendegivelser fra mig som undersøger. Dermed kan mening tabes og ændres, og der er derfor tale om en fortolkende oversættelse, men med intention om at komme så nær som muligt på den interviewedes meningshorisont. I analysen af interviewene fortolkes disse endnu engang, men igen i forhold til den meningskontekst de er skabt i. Til slut sammenfattes de analyserede interviews i en sammenstilling af forskellige og lignende opfattelser i et fortolkende og hermeneutisk perspektiv.

Begrebsafklaring

Jeg vil nu redegøre for, hvorledes centrale begreber i problemformuleringen defineres i masterprojektet samt beskrives i en teoretisk forklaringsramme.

Evaluering og undersøgelse

Projektet omhandler evaluering, men er i sig selv ikke at betragte som en evaluering, da det i stedet er at betragte som en undersøgelse. Jeg skelner mellem begreberne evaluering og undersøgelse ud fra en begrebslig sondring. Evaluering i Evert Vedungs definition er formuleret således: *"Evaluering er en systematisk, retrospektiv vurdering af gennemførelse, præstationer og udfald af den offentlige politik/indsats, som tiltænkes at spille en rolle i praktiske handlingssituationer"* (Dahler-Larsens oversættelse, 2011:351). En evaluering er dermed en særlig type undersøgelse, hvori *vurderingen* står centralt og dermed adskiller sig fra undersøgelser. Det værdisættende formål er den væsentlige faktor, som adskiller sig fra andre typer af undersøgelser (Krogstrup 2016:41). En undersøgelse forstår jeg i et bredere perspektiv, hvor formålet som her kan være at få indblik i sammenhænge og at fremstille en eksplicitering og kritisk fortolkning af dette, som det ses i et problemorienteret projektarbejde (Olsen & Pedersen 2015).

Vedungs definition er blot en blandt flere. Albæk og Stern (Skov Dinesen & Kølsen De Wit 2014) tilbyder andre definitioner, men Vedungs definition passer særligt godt til dette masterprojekt, idet han betoner, at definitionen ikke er en generel definition af evalueringsbegrebet. Vedung taler om evaluering i en offentlig og politisk kontekst. Yderligere er der i definitionen der en forventning om, at evaluering, i det tilbageskuende blik også har et fremadrettet formål, som angår evalueringsansvendelse.

Evalueringspraksis

Begrebet evalueringspraksis bygger på den anvendte evalueringsdefinition og skal forstås som et overordnet begreb for alle de måder, hvorpå man evaluerer vedrørende børns sproglige færdigheder i forvaltningen. Der er således ikke tale om en bestemt måde at evaluere på, men om flere måder som tilsammen skaber kommunens evalueringspraksis. Denne afgrænses gennem en arbejdsdefinition, som indebærer at for at være en del af kommunens evalueringspraksis, skal der være en *"evalueringsforbindelse"* mellem daginstitutionerne og forvaltningen. De evalueringer som indgår er iværksat af forvaltningen, og har direkte forbindelse med pædagogisk praksis eller fungerer som feedback til det politiske system. Disse udgør i projektets optik *kommunens evalueringspraksis*. Mulige interne evalueringer i forvaltningen og i de enkelte institutioner er således ikke en del af projektets undersøgelsesfelt. Sådanne eventuelle evalueringer kan betragtes som interne arbejdsredskaber, da den rolle de kan tiltænkes at spille ikke er officiel og dermed ikke et anliggende for hele organisationen.

I forvaltningen italesætter man ikke, at man har en *"evalueringspraksis"*, som består af disse forskellige måder at evaluere på. Begrebet er *"skabt til lejligheden"*, og er

indholdsmæssigt kreeret som et resultat af de oplysninger, jeg har fået gennem interviews med forvaltningsrepræsentanter på baggrund af mit kendskab til organisationen og indsigt i området.

Kvalitet og kvalitetsudvikling

Kvalitet er som term afledt af det latinske "qualis", som betyder "hvorledes" og "af hvilken beskaffenhed" (Dahler-Larsen 2008:20). Som begreb må det således nødvendigvis knyttes til et objekt eller et fænomen. Når vi sammensætter begrebet sammen med "pædagogisk praksis" står betydningen ikke dog ikke klart frem, da pædagogisk praksis ikke er et konkret og entydigt fænomen. Som begreb i relation til pædagogisk praksis vil jeg derfor lade kvalitetsbegrebet definere gennem den forståelse, som Dahler-Larsen præsenterer; *"Men hvis der er enighed om det rimelige i at applicere begrebet, men det samtidig er indholdsmæssigt åbent og applikationsreglerne er fleksible, må det betyde at ganske meget afgøres af netop den måde, som begrebet appliceres i en given situation"* (Dahler-Larsen 2008:33). At begrebet kvalitet knytter sig til et fænomen på en bestemt måde eller i en given situation siger heller ikke noget om, hvor myndigheden til at definere kvalitetens beskaffenhed ligger placeret.

Det er ikke projektets formål at foretage en kritisk undersøgelse omkring indholdet af kvaliteten i den pædagogisk praksis. Målet er at skabe en forståelsesramme, som en udvikling af kvalitet kan tage afsæt i med kommunens evalueringspraksis som initiator. En kommune er en politisk ledet organisation, og der er derfor et hierarkisk system for, hvem der har berettigelsen til at udpege og definere kvalitet. Jeg vælger at stille mig loyal over for denne hierarkiske opdeling af rettigheder, når jeg ser på kvalitetsudvikling. I dette projekt anser jeg derfor kvalitetsudvikling som den proces, der fører til mere af det, som man i den politisk ledede organisation ønsker at opnå. Det er således ikke kvalitetens beskaffenhed som objekt eller "ting", jeg er interesseret i, men snarere kvalitetsbegrebet i perspektivet som Dahler-Larsen beskriver *"noget som mellem mennesker tænkes, måles, forvaltes og produceres"* (ibid: 15). Hvordan kommunens evalueringspraksis er tiltænkt at skulle bidrage til kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis, står ikke skrevet i et samlet dokument, og jeg vil derfor søge viden om dette gennem empiriske data, der således kan åbne op for, hvordan disse aspekter er i spil i praksis.

Anvendelse

Anvendelse indgår som en del af Vedungs evalueringsdefinition idet evalueringer *"... tilsigtes at spille en rolle i praktiske handlingssituationer"* (Vedung 1998 s. 20). Anvendelsesaspektet ligger således indlejret i definitionen af evalueringsbegrebet i modsætning til at se det som et efterfølgende element. I evalueringsfaglitteratur tales om "anvendelsesproblematikken" (Dahler-Larsen og Larsen 2001) da dette er en kompleks side af evalueringsaspektet. Særligt har manglende anvendelse og utilsigtet anvendelse givet anledning til udvikling af evalueringsmetoder og modeller, men også en udvidelse af anvendelsesbegrebet. Manglendes anvendelse synes ikke længere at være det største problem i forhold til anvendelse af evalueringer. Udviklingstendensen

er, at der i moderne evalueringsteori fokuseres langt mere på de konsekvenser evalueringer har (Dahler-Larsen i Bredgaard 2016) (s 195).

I dette projekt er der tale om at nogen iværksætter evaluering *af* og *for* nogle andres arbejde, hvormed der opstår flere led, som er involveret i evalueringsprocessen. Den måde disse led interagerer, påvirker og påvirkes af hinanden i processen er væsentlig viden for at forså hvilke forbedringstiltag, der kan foreslås i forhold til evalueringsprocessen.

Før det er muligt at kortlægge anvendelsesbegrebet i relation til en given evalueringskontekst, forudsættes at man forholder sig til en bred vifte af spørgsmål. Dels er det oplagt at spørge, hvem menes med "anvendere af evalueringer"? Hvad er formålet, og hvad er den tiltænkte anvendelse med evalueringer? Hvor og hvornår skal evalueringen anvendes? Hvilken rolle skal anvendere og anvendelsesperspektivet have i evalueringsprocessen? Hvor klart kan man identificere eventuelle anvendelsesproblematikker på forhånd? Og hvis man vender fokus den anden vej og retter det mod modtagerfeltet; hvilke muligheder er der da for at anvende evalueringsresultater? Hvilke forudsætninger er det for at optage evalueringer i det politiske system, organisationen eller praksisfeltet alt efter hvilken evaluering, der er tale om?

I de følgende afsnit vil jeg udfolde kompleksiteten i ovenstående spørgsmål ud fra en teoretisk tilgang til anvendelsesbegrebet.

Evalueringsteoretiske sondringer i anvendelsesbegrebet

Jeg vil nu udfolde og fremlægge det grundlag, som udgør mit "analyseapparat" i forhold til at kortlægge og undersøge praksis. Grundlaget anvendes til at danne en interviewguide og efterfølgende bidrager dette som analyseredskab for de svar informanterne har givet.

Grundlaget er "plukket" og stykket sammen og repræsenterer forskellige teoretikers indfaldsvinkel til anvendelsesbegrebet. Det er således ikke en gennemgående vinkel eller en evalueringsteoretisk metode, der forfølges. Rammen er skabt ud fra den måde disse teoretikere hver især bidrager til at belyse anvendelsesbegrebet fra forskellige vinkler, som dermed også belyser kompleksiteten i en operationalisering af dette begreb.

Der indledes med en udfoldelse af anvendelsesbegrebet på baggrund af et udviklingsperspektiv. Evalueringsforskerne Michael Quinn Patton og Carol H. Weiss anses som nogle af ophavsmændene til at sætte anvendelsesperspektivet i fokus. I et historisk perspektiv på udviklingen omkring anvendelse tilhører de en tid, hvor især manglende anvendelse var et tema, og deres perspektiver tager afsæt heri. Jeg mener dog, at disse perspektiver stadig kan finde relevans i en kommunal kontekst, hvor der

ofte ikke er formuleret eksplicitte mål med anvendelse. Jeg vil derfor fremdrage centrale pointer fra Patton og Weiss vedrørende evalueringsanvendelse.

I det næste afsnit vil jeg på baggrund af Hanne Foss Hansen og Peter Dahler-Larsen fremlægge, hvorledes processen fra evaluering til anvendelse kan anskues.

Herefter sættes spot på hvorledes man kan typificere intenderet anvendelse på baggrund af Flemming Larsen og Peter Dahler-Larsens syv typificeringer. Som hovedtypificering inddeles evalueringsformål ofte i en tredeling; oplysning, kontrol og læring (Krogstrup 2016). Larsen & Dahler-Larsens fremstilling er valgt ud fra, at deres typificering belyser, at der kan være andre perspektiver og aktører på intenderet anvendelse end den officielle og iværksætternes intentioner. Dette er således med udgangspunkt i, at evalueringer iværksættes med et formål. Disse formål er væsentlige at kunne beskrive for overhovedet, at kunne tale om, hvorvidt evalueringer lykkes i anvendelsen.

I forestillingen om evalueringsanvendelse ligger også indlejret forestillinger om, at der er mekanismer blandt de evalueringsberørte, som træder i kraft ved en given måde at evaluere på. Hanne Foss Hansen beskriver, hvorledes disse mekanismer anvendes til at styre og skabe forandring.

Evalueringer er afsigelse af værdidomme på et fagligt vidensgrundlag. Dermed er evalueringer også udtryk for et bagvedliggende kvalitetsperspektiv. Evalueringskriterier og det der evalueres på blotlægger et syn på kvalitet og sætter en række elementer i et bestemt forhold til hinanden, som også peger fremad mod muligheder og konsekvenser. Peter Dahler-Larsen har beskæftiget sig med "kvalitetens beskaffenhed" (Dahler-Larsen 2008) og herunder samlet fem kvalitetsperspektiver.

Anvendere

Michael Quinn Patton, evalueringsforsker, har beskæftiget sig med evalueringsanvendelse som fænomen. Hans grundholdning er, at evalueringsanvendelse bør defineres ud fra evalueringens faktiske anvendelse frem for den intenderede anvendelse. Dermed bør anvendelsesperspektivet indgå som en del af evalueringprocessen for dermed også at øge brugbarheden i praksis ved, at de involverede tager ejerskab over evalueringen. Han har på baggrund af denne betragtning udviklet en 12-trins "evalueringstjekliste" (Patton 2012), hvor anvendelsesaspektet og anvendere er tænkt ind i evalueringprocessen fra start til slut. Det er dog ikke at betragte som en evalueringsmodel, da han med begrebet "Utilization-Focused Evaluation" (Patton 1986) argumenterer for, at det bør være det anvendelsesorienterede perspektiv, der sætter rammen for, hvilken evalueringsmodel der er bedst egnet til formålet og ikke evalueringsmodellen, som sætter rammen for den mulige evaluering. Evalueringen bør ifølge Patton ikke betragtes som en løstrevet proces, men er i sig selv et element i et accountability-perspektiv, som drejer sig om at tage ansvar for opgaven (Krogstrup 2016). De grundige overvejelser over anvendelsesperspektivet er en måde at sikre, at evalueringer kan anvendes i den

intenderede organisatoriske kontekst (Patton 1997: 20-22). Brugere af evalueringen er i Pattons forståelsesramme dermed de reelle anvendere af evaluering. Bestillerne af evalueringen er dermed ikke de eneste anvendere af evalueringer. Patton skitserer tre måder at anvende evalueringsresultater under det overordnede formål om at anvende evalueringsresultater i beslutningsprocesser. Den første måde, hvorpå evalueringsprocesser indgår, er i forhold til at skabe overordnede vurderinger af værdien af noget i organisationer således, man på denne baggrund kan beslutte om noget skal fortsætte, udvides eller lukkes. Den anden måde man ser evalueringer anvendt i beslutningsprocesser er, når man anvender evalueringsresultaterne til at iværksætte konkrete forbedringer. Den tredje måde, er at evalueringsresultater skaber viden, som indgår i politiske synspunkter (Patton 1997). Centralt for at evalueringer kommer i brug på de tilsigtede områder, er at der i evalueringsprocessen er skabt forståelse og ejerskab blandt anvenderne således, at denne forståelse og dette ejerskab kommer i spil i forhold til at anvende resultaterne.

Weiss (Weiss 1998, Weiss 1981) har en anden vinkel i centrum for anvendelsesproblematikken. Hun mener, at de tilsigtede brugere også kan være vanskelige at identificere på forhånd, lige som det kan være vanskeligt at identificere den funktion eller anvendelse, en evaluering bidrager med i en organisation. Hun argumenterer med, at eksempelvis holdningsændringer og stimulering til nærmere undersøgelser også kan være måder at anvende evalueringer, som ikke lader sig umiddelbart iagttage. Weiss taler om konceptuel anvendelse af evalueringer frem for direkte anvendelse i beslutningsprocesser. I en konceptuel anvendelse påvirker evalueringsresultaterne forståelsen af genstandsfeltet og bidrager med ny indsigt og nye ideer, således deltagerne opkvalificeres. Evalueringer ses også som støtte til eksisterende synspunkter. Og endeligt synes evalueringer at have en påvirkning på andre institutioner og områder, som ikke er indbefattet af evaluering (Weiss 1998). Som Weiss anskuer anvendelse, rækker denne derfor udover det niveau, hvor evalueringen er gennemført, og hun opererer derfor med en længere anvendeshorison end Patton.

Anvendelsesproblematikken er, som Patton og Weiss belyser, ikke kun betinget af den kompleksitet der kan være i feltet, som undersøges med mange forskellige interessenter, men også af de teoretiske kategoriseringer, definitioner og perspektiver i forhold til at definere anvendere.

Lineære og transformative processer

Ideelt set kan man anskue de aspekter, som vedrører evalueringsanvendelse som en lineær proces, hvor en opdragsgiver (anvender af evalueringen) har et veldefineret og afgrænset formål med en given evaluering. Evalueringsresultaterne anvendes instrumentelt til at understøtte handlinger eller beslutninger, som omhandler evaluanden (det der evalueres) (Dahler-Larsen 2001). Formålet med evaluering er primært at bidrage med oplysninger, som kan pege på løsninger af konkrete problemer. Albæk (Albæk 2001) argumenterer for, at en reel instrumentel anvendelse kun finder

sted i forholdet mellem videnskab, politik og administration. To forhold skal være indfriet for, at der er tale om instrumentel anvendelse; dels skal evalueringsresultaterne føre direkte til beslutninger eller indarbejdes i eksisterende tiltag. Dels skal evalueringsresultaterne anvendes i præcis den form, som forskerne har beskrevet dem. I tråd med denne lineære tænkning er der også foretaget undersøgelser af, hvilke formål iværksættere af evalueringer har haft -altså de intenderede formål. (Foss- Hansen 2003) (S 85) Evalueringens officielle formål og den måde evalueringer rent faktisk bliver anvendt står dog ikke altid i forhold til hinanden, og andre undersøgelser viser, at evalueringer anvendes langt mindre instrumentelt end forventet og antaget (Krogstrup 2016).

Derfor vil undersøgelse af evalueringens anvendelse alene ud fra den intenderede anvendelse i en lineær forståelse vil imidlertid kun belyse en del af anvendelsesaspektet. I praksis forholder det sig ofte langt mere komplekst, når vi forlader det instrumentelle perspektiv.

Når det intenderede formål og den reelle anvendelse ikke står i lige forhold til hinanden, kan evalueringer derfor både føre til mere eller mindre i forhold til det tilsigtede, eller der kan opstå en helt anden måde at anvende evalueringen end det tilsigtede (Dahler-Larsen 2001). Der er således heller ingen garantier for, at fordi noget evalueres, fører det forbedringer med sig, og man kan lige frem argumentere for, at evalueringer kan modvirke kvalitetsudvikling, fordi arbejdet i praksis bliver orienteret mod at leve op til evalueringskriterierne (Dalsgaard og Jørgensen 2010).

Dahler-Larsen beskriver tre arenaer for evalueringsanvendelser (Dahler-Larsen 2013). De tre arenaer er; projektorganisationens, basisorganisationen og den eksterne arena. Denne inddeling finder jeg også relevant i forhold til at belyse processen fra evaluering til anvendelse. Dahler-Larsen anvender også arenaerne beskrivende for, hvorledes projekter udfoldes og vurderes, her igennem ses det at evalueringer kan (ibid) forandre karakter alt efter hvilken arena der vurderes ud fra.

Typificering af intenderet anvendelse

Peter Dahler-Larsen og Flemming Larsen (Dahler-Larsen & Krogstrup 2001: kap 13) fremstiller en typificering og evalueringsteoretisk sondring i formål med anvendelse af evaluering. Disse sondringer typificeres som kontrol, læring, oplysning, strategisk, taktisk, symbolsk og konstitutiv virkning. Selv om det er en mere analytisk sondring end en kategorisering i virkelighedens evalueringer, så er opdelingen med til at øge forståelsen af de mekanismer, som udspilles bag enhver evaluering, da evalueringer jo i den anvendte definition tiltænkes at spille en rolle. For senere at kunne analysere i hvilket omfang kommunens evalueringspraksis virker efter hensigten, er det derfor relevant at se på sondringer mellem intenderede formål. Jeg vil derfor nu redegøre for disse.

Evaluering som kontrol

I vores samfund er det legitimt, at der udøves kontrol i den demokratiske og parlamentariske styringskæde (Vedung 1998). Vedung mener, at kontrol kan legitimeres fra fire forskellige vinkler. Borgerne kan kontrollere politikerne, politikerne kan holde øje med embedsmændene, embedsmændene kan holde øje med fagfolk, og endelig kan borgere og brugere kontrollere det system, de får ydelser fra. Denne proces handler i høj grad om "accountability", som betyder at tage ansvar i opgaven. Der kan sondres mellem tre former for accountability (Krogstrup 2016):

- Fiskal- og regularitets-accountability som sikrer, at midlerne er forbrugt som aftalt i henhold til gældende regler.
- Proces- og effektivitets-accountability som sikrer, at givne handlinger er ført ud i livet, og at der har fundet en hensigtsmæssig ressourceudnyttelse sted.
- Program-accountability som sikrer, at en given indsats har ført til de forventede output.

Præstationskriterierne vil variere i forhold til hvilken form for accountability der ønskes indfriet, men i et kontrolanvendelsesperspektiv vil selv komplekse problemstillinger kunne evalueres efter forholdsvis simple parametre. Data er ofte kvantitative og metoderne eksperimentelle, hvor det efterstræbes, at metoder som ligger højest placeret i evidenshierarkiet (Krogstrup 2011:134). Målet med evaluering for kontrol sigter ikke mod at omfavne alle de sociale følgevirkninger, der ligger uden for evalueringen. Anvendelsen er ofte instrumentelt, da de indgår direkte i politiske beslutningsprocesser.

Evaluering som læring

Dahler-Larsen og Larsen (Dahler-Larsen & Krogstrup 2001: kap 13) kategoriserer et formål med evaluering som læring. Dette formål er udviklingsorienteret og dermed en formativ evalueringsform. Der er i denne evalueringstype fokus på forbedringer af indsatsen, som både kan omhandle forbedringer af organiseringen eller rammebetingelserne. Data omhandler procesbeskrivelser, og metoderne er kontekstnære. Evalueringens formål og anvendelse er smeltet sammen, hvilket medfører, at evalueringen forventes at påvirke processen eller indsatsen. Evaluators rolle er at finde metoder, som er interaktive, da en væsentlig pointe er, at aktørerne får medejerskab af evalueringen (Krogstrup 2011). Anvendes evaluering som læring forventes det ligesom kontrol at bevæge sig i en lineær bevægelse, hvor processen kan anvendes instrumentelt altså i direkte forlængelse af evalueringens formål.

Oplysende og debatskabende evalueringsanvendelse

Modsat den instrumentelle tænkning omkring evalueringens anvendelse er forventningerne i den oplysende evaluering ikke, at evalueringen anvendes direkte i forlængelse af evalueringens formål. Den oplysende evaluering har et eget formål, som er at fungere som begrebs- og forestillingsmæssige vidensinput (Krogstrup 2001).

Anvendelsen af den oplysende evaluering indgår dermed i et anderledes tidsperspektiv, fordi resultaterne ikke er tiltænkt at være begrænset til opfylde et enkelt eller særligt formål. I relation til offentlig brug af oplysende evaluering ligger der implicit en antagelse om, at offentlige politisk styrede organisationer bygger på en rationel diskurs, hvor videnskabelige undersøgelser forventes at indgå.

En retning, eller en særlig type af anvendelse af oplysende evaluering, er inddragelsen af disse i et deliberativt demokratisk udviklingsperspektiv (Dahler-Larsen og Krogstrup 2001). Her forventes evaluering at være debatskabende og værdiafdækkende. Evaluatoren har dermed et særligt ansvar i at inddrage vinkler, aktører og værdier, som kan stille spørgsmål ved de gængse antagelser, givne beslutninger bygger på.

Strategisk og taktisk anvendelse

Strategisk anvendelse af evaluering ses ofte i situationer, hvor politiske beslutninger har behov for at blive understøttet, konsolideret, retfærdiggjort eller legitimeret. Evalueringen tjener dermed som overbevisningsammunition for det politiske system eller bestemte politiske synspunkter (ibid 2001).

Når evaluering anvendes taktisk, er evalueringsprocessen væsentlig pga. det faktum, at der er iværksat en evaluering, der kan anvendes til at "købe tid", når man afventer resultater. Processen kan også anvendes i en argumentation for et givent synspunkt, således synspunktet begrundes i resultater af evalueringsprocessen.

Den negative bagtanke med strategisk og taktisk evalueringsanvendelse vil naturligt sjældent italesættes i offentligheden, men en positiv italesættelse af denne type evaluering er begrebet empowerment-evaluering. I empowerment-evaluering er formålet at forbedre egne eksisterende ressourcer gennem udvikling af individer og organisationer (Krogstrup 2016). Når empowermentbegrebet tages til indtægt i strategiske og taktiske evaluering, er det med argumenter om at fremme selvbevidsthed, myndiggørelse og frigørelse (Dahler-Larsen og Krogstrup 2001). Det strategiske består i, at det indgår i kampen for en bestemt interesse.

Symbolisk evalueringsanvendelse

Den symbolske evalueringstype er i høj grad et resultat af, at organisationer indgår i en større samfundsmæssig sammenhæng. Som navnet antyder, er det symbolværdien, der er i højsædet. Man viser udadtil, at man som organisation opfører sig ansvarligt og tager sit ansvar alvorligt. Evalueringerne får imidlertid kun ringe indflydelse på det felt, der evalueres i. Symbolisk evaluering kan være en måde at beskytte organisationen mod modsatrettede krav.

Konstitutive virkninger af evaluering

Når evalueringer anvendes, opstår konstitutive virkninger i praksisfeltet, som ikke er officielt tilsigtede (Dahler-Larsen og Krogstrup 2001, Dahler-Larsen 2008, 2014).

Begrebet konstitutive virkninger anvendes synonymt med skabende, formende eller dannende (Dahler-Larsen 2008). De konstitutive virkninger er interessante ud fra den betragtning, at evalueringer ikke kan anskues som neutrale processer, men de udøver en formende og skabende virkning på virkeligheden. Her inkluderes således, at evalueringer kan have andre virkninger end det tilsigtede fra opdragsgiver. Anerkendelsen af sådanne konstitutive virkninger bygger på en præmis om, at virkeligheden er social konstrueret, og den måde hvorpå mennesker interagerer med hinanden skaber virkelighed. Metoderne til undersøgelse af konstitutive virkninger og de handlingsmønstre der opstår, må derfor have fokus dels på, hvordan evalueringer danner mening hos aktørerne, og hvordan disse italesættes, da det særlige er i de verbale handlinger, forklaringslogikker og ord i forholdet til, at de konstitutive virkninger kommer til udtryk (ibid 2001). Dahler-Larsen er en af de få, som har beskæftiget sig med at se på, hvordan man kan forstå og forklare de mekanismer, som skaber konstitutive virkninger. Han har forskellige måder at kategorisere konstitutive virkninger. Dels beskrives de som virkninger indenfor fem domæner; indhold, tid, relationer, andre kilder og verdenssyn (Dahler-Larsen i Thomas Bredgaard 2016) og dels beskriver han forskellige måder at facilitere konsitutive virkninger under overskrifterne "kvalitetsmåling typificerer", "interpreterer", "relaterer", "temporaliserer", "kvalificerer" og "fikserer" (Dahler- Larsen 2008: kap 4). Jeg vil nu redegøre for indholdet i disse typificeringer.

Kvalitetsmålinger typificerer, idet de foretager nogle kategorielle opdelinger og typificeringer i det område, de beskriver. De udnævner visse træk eller tilstande til at være typiske nok eller vigtige nok til at navngive og ikke mindst vurdere på (Dahler-Larsen 2008).

At kvalitetsmålinger interpreterer betyder, at de stiller forespørgsel og opfordrer til at udtale sig (Dahler-Larsen 2008). Således kategoriserer den ikke blot det, den måler på, men også den verden den måler i. Det er i egenskab af *noget*, at man udtaler sig om kvalitet. Fordi man har en særlig forbindelse til det, der vurderes, og det er i denne egenskab, man vurderer. Dermed kategoriserer og benævner kvalitetsmålinger ikke blot aktører i feltet, det afgrænser også i forhold til relevante forbindelser til det objekt, som er i fokus. Dermed kan der også skabes også nogle dybere grundlæggende ændringer eller forskydninger eksempelvis i måden at forstå sig selv på som fagprofessionel. Når kvalitet beskrives gennem indsatsformer og resultatkræterier er det ikke længere en ret, der er forbundet med det professionelles vurdering. Samtidig bliver de professionelle holdt ansvarlige for kvaliteten (Dahler-Larsen 2008).

På det relationelle område er evalueringer med til at forme sociale forhold imellem den kvalitetsvurderende og den kvalitetsvurderede. De forbindes på godt og ondt med hinanden gennem evaluering og udøver en form for metakommunikation (Dahler-Larsen og Krogstrup 2001). I praksisfeltet opleves og fortolkes evalueringer, og sammen med dette påvirkes forholdet til de lag i organisationen som anses at have et formål med evaluering. Imellem aktører i praksis kan forholdet også være påvirket af, hvordan

den enkelte forholder sig til de indikatorer, der måles på, ligesom den kan skabe sociale relationer mellem områder, som ikke er forbundne. Dette kan opstå, når to forskellige områder gøres sammenlignelige i en kvalitetsmåling.

Tidsmæssigt er evalueringer ofte med til at sætte rammen omkring en indsats og skaber dermed deadlines i praksis, som igen præger tilrettelæggelsen af det indholdsmæssige i praksis. Dette er særligt i forhold til evalueringer, som gentages i en rutinemæssig praksis. Ligeledes kan tidsbegrebet også have stor betydning for anvendelsen af evalueringen. "Timing" forstået som det tidspunkt evalueringen anvendes, set i forhold til hvordan forholdene rundt omkring evalueringen er. Dette kan have afgørende betydning for de konstitutive virkninger. Sidst er måling af tid også ofte en faktor i forhold til kvalitetsvurdering, og således et kvalitetsparameter i sig selv.

Kvalitetsmåling fikserer resultaterne i tid, idet resultater er forbundet med en afgrænset tidsramme. En anden måde at tale om fiksering på er den faktor, at indikatorer også er med til at fastholde en forståelse af kvalitetsfaktorer, da den udnævner, hvad der anses som væsentligt ved en given indsats. Indholdsmæssigt virker evalueringer således ind på evalueringsfeltet. "Teaching-to- the-test" er et begreb, som henviser til, at det indholdsmæssige i undervisning påvirkes af det område, der testes i, og som eksemplificerer, hvordan evalueringer kommer til at virke prospektivt ind på praksis som et mål i sig selv. På den måde formes den indholdsmæssige del af praksis i en retning, som er styret af evaluering, og den måde der evalueres på. Evaluering kan tilmed også påvirke de mere overordnede mål, der sættes for en given praksis, fordi udbyttet af indsatsen skal være evaluerbart.

Evalueringsindikatorer kan også have påvirkning på andre kilder til viden inden for et praksisfelt. Dette sker i kraft af, at kvalitetsindikatorer på et område kommer til at stå meget stærkt på andre områder og øvrige hensyn indordner sig herunder. Dette kan medføre, at andre kilder mister værdi eller validitet, fordi det er under påvirkning af andre evalueringsindikatorer. Dahler-Larsen anvender "avanceret indikatorfiksering" for, at der sker en sammensmeltning af den begrebslige definition af noget og den operationelle definition. Konsekvensen af denne sammensmeltning er, at det bliver vanskeligt at kritisere validiteten af målingen. Den måde hvorpå der måles kommer til at definere kvalitetsbegrebet i den praksis, den måler på (Dahler-Larsen 2008).

Det Dahler-Larsen beskriver som verdenssyn, kan også forstås som et paradigme. Den helhedsforståelse man har af et felt vil være under påvirkning af, hvorledes de fire ovenfor beskrevne domæner påvirkes. Hvad der anses som værdifuldt og kvalitetsbetegnende, dannes ud af de forståelser, der ligger i de forskellige domæner, og hvis disse ændres, dannes et nyt helhedsbillede eller virkelighedskonstruktion (Dahler-Larsen i Thomas Bredgaard 2016).

Styrings- og forandringsmekanismer

I anvendelsesaspektet ligger en forventning om, at den måde man evaluerer igangsætter nogle bestemte mekanismer, der forårsager virkningen, så evalueringen kommer i anvendelse på en given måde. Man kan derfor tale om forskellige måder at styre på. Hanne Foss Hansen sonder mellem fem forskellige styreform; styring via bureaukrati (virkende gennem hierarki og regler), marked (virkende gennem konkurrence), demokrati (virkende gennem valg og samtale, kollektiv (virkende gennem normer, værdier og kultur) og viden (virkende gennem data- og vidensindsamling) (Foss Hansen 2016). Da dette projekt har omdrejningspunkt i evaluering, er det særlig interessant at se på viden som styreform.

I den vidensbaserede styreform er evaluering et væsentligt element, og Hanne Foss-Hansen anvender begrebet evalueringsstyring; *"Evalueringsstyring kan defineres som en styreform, hvorigennem mennesker og organisationer søges påvirket via evalueringsforankret viden"* (Foss Hansen 2016: 97) Logikken i evalueringsstyring er således, at ved at påvirke mennesker og organisationer med evalueringsforankret viden understøttes og/eller ændres adfærden.

Overordnet kan evalueringsstyring iværksættes som ad hoc-baseret eller som institutionaliseret evalueringsstyring, der er indarbejdet som en rutine i organisationen. Denne evalueringspraksis vi har at gøre med, er en tilbagevendende praksis som gennemføres på samme måde hvert år. Når evalueringsstyring optræder som en rutine, er det ofte indeholdt et "set up" af potentielle mekanismer, som kan udløse eller påvirke, at der sker forandringer. Der er dog ingen garantier for, at denne form for styremekanisme fører til de ønskede forandringer, og dette rummer samtidig en risiko for, at evalueringen kun får symbolsk eller instrumentel betydning. Men det kan være givtigt at se på disse mekanismer for efterfølgende at kunne vurdere om/ eller hvilke mekanismer, der udfolder sig.

De fire styringsredskaber som ofte ses i evalueringsstyring er; målsætningsbaseret, sammenligningsbaseret, evidensbaseret og tjekliste-baseret (Foss Hansen 2016). Det er dog nødvendigt at sondre yderligere i det niveau mekanismerne påvirkes på, da dette både kan foregå på et niveau, som har *organisationsfokus*, hvor det er den enkelte institution som søges påvirket, og på et niveau med fokus på *organisationsfeltet* hvor der er flere institutioner i spil. Målsætningsbaseret evalueringsstyring forudsætter, at der er klare ekspliciterede mål, som bygger på en mål- middel rationel logik. Sammenligningsbaseret evalueringsstyring er forankret i både en konkurrence- og en læringslogik. Konkurrencen skabes ved at gøre præstationer transparente og synlige, således der opstår konkurrence. Læringslogikken opstår i og med, at der opstår forbilleder, som andre vil forsøge at lære af. Logikken i evidensbaseret evalueringsstyring er baseret på professionel transparens. Man appellerer her til organisationers identitet som værende professionelle organisationer, som har et ønske

om at agere ud fra den bedste mulige tilgængelige viden. Tjeklistebaseret evaluering bygger på en baseline, hvorfra det kan kontrolleres, om man lever op til kriterierne for en angivet tærskel. Disse forskellige former for styring er således forankret i forskellige former for styring- evaluerings- og organisationstænkning.

I praksis ses at disse styreformer ofte kombineres. Hanne Foss Hansen vurderer at målsætningsbaseret evalueringsstyring i særdeleshed har bidt sig fast i den offentlige sektor, men også sammenligningsbaseret og evidensbaseres evalueringstyring er i fremgang. Tjeklistebaseret evalueringsstyring ses derimod mindre anvendt. En væsentlig faktor i forhold til hvilke styreformer der anvendes, er ressourcer og dermed økonomiske hensyn.

Kvalitets perspektiver

For at kunne analysere hvorledes kvalitet forstås og defineres i casen, vil jeg nu se på Dahler-Larsens fremstilling af forskellige kvalitetsperspektiver (Dahler-Larsen 2008). Som jeg indledte med i definitionen af kvalitetsbegrebet, så arbejdes med en fænomenologisk forståelse af kvalitetsbegrebet, som værende et fænomen, som står i relation til et objekt. Et kvalitetsperspektiv tilskriver Dahler-Larsen følgende indhold *”Et perspektiv betegner en betragtningssmåde, der på en gang giver ikke-selvfulgelig installation af nogle fænomener, der undersøges, og på den anden side også forudsætter, at nogle begreber og antagelser fastsættes som selvfulgelige for, at netop den pågældende betragtning overhovedet bliver mulig”* (Ibid:106) Indeholdt i et givent kvalitetsperspektiv er altså et sæt af antagelser, som ligger i forlængelse af hinanden.

Dahler-Larsen kategoriserer kvalitetstperspektiver i fem områder:

I det første perspektiv defineres **kvalitet ud fra et mål om at fjerne variationer omkring en fastsat standard**. En standard kan være af både kvantitativ og kvalitativ art, men for begge gælder, at man har fastsat en standard. Disse standarder kan have rod i ideologiske, politiske, æstetiske eller andre interesser. Standardiseringsperspektivet henter ofte sin legitimitet i det industrielle kvalitetssikrings paradigme (ibid:110), hvor man betragter afvigelse fra standarder som problematisk og omvendt indfrielse af standarder som kvalitet. Standarder indeholder ofte et brugerperspektiv, som kan være med til at afgøre, om kvalitetsstandarden er i orden.

Det problematiske i forhold til at arbejde med standarder er tendensen til at miste fokus på årsager til afvigelser fra standarder. Disse årsager kan have alvorlige konsekvenser, hvis praksis bliver for optaget af at leve op til standardkriterierne.

I perspektivet hvor **kvalitet defineres ud fra effekter** skærpes fokus omkring *”outcomes”* frem for inputs, processer og output. I dette perspektiv ligger et effektivitetshensyn ud fra den antagelse, at offentlig virksomhed skal gøre en forskel.

Outcomes kan være svære at definere og skelne fra outputs, fordi outcome i mange henseender er relativt og afhængigt af det tidsmæssige perspektiv, man ligger ned over det. Ligeledes kan effekter eller outcomes være svære at adskille fra andre

kontekstvariable. Inden for effekttankegangen finder man derfor en stor interesse for evidensstækning, det vil sige randomiserede kontrollerede forsøg, hvor metaundersøgelser skal kunne vise vejen for evidensbaseret praksis. Man antager således, at de effektsammenhænge man finder er generaliserbare til andre kontekster.

Når **kvalitet defineres som politiske mål** er mål legitime, når blot de er fastlagte som en del af den parlamentariske styringskæde (Vedung 1998). Kvalitet bliver dermed defineret, som det der opnås, når systemet virker. Indsatser, processer og output vurderes i forhold til et målopfyldelseperspektiv. Da politiske mål ofte kræver en fortolkning for at kunne operationaliseres, er yderligere målformuleringer og målekriterier ofte en del af redskaberne i dette perspektiv. Her er derfor tale om både eksogene mål, som er de mål, der ligger uden for selve processen i indsatsen, samt endogene mål som vedrører processen direkte.

I et stringent perspektiv holder man i dette syn et skarpt fokus på de ekspliciterede mål, mens man ikke har fokus på, hvorledes disse mål skaber eventuelle bieffekter.

Kvalitet defineret ud fra brugerønsker er i offentlig sammenhæng præget af et magtforhold, da en offentlig virksomhed som kommunen ikke er direkte afhængig af brugerperspektiver på samme vis, som dette perspektiv indgår i erhvervslivets levedygtighed. Brugerperspektivet kan have to tilgange, dels en "top-down" orienteret tilgang, hvor brugertilfredshed indgår i på forhånd opstillede kriterier, dels en "bottom-up" orienteret hvor man lader brugerperspektivet være styrende for, hvilke kriterier der er relevante at vurdere ud fra.

I perspektivet hvor **Kvalitet defineres ud fra et organisatorisk system** er det egenskaberne ved det organisatoriske system, der kvalitetsvurderer som er i fokus. Her interesserer man sig for evalueringskapacitet, evalueringskultur, dokumentationssystemer og kvalitetssikring (Ibid: 142). Organisatorisk ses en tendens i offentlig virksomhed, hvor man forankrer kvalitetsudviklingssystemer i organisationen, således kontrollanten af organisationen nøjes med at holde øje med kvalitetssystemet (ibid:145) Således fungerer systemet ikke blot som beskrivende, men også skabende gennem en kvalitetssikring.

Tre problematikker gør sig særligt gældende i forhold til dette perspektiv. For det første skal ressourcerne til kvalitetssikring findes i den praksis, som yder servicen. For det andet bliver den ritualiseret og kan medvirke til performance paradokser, fordi målingen i sig selv skaber en praksis. Og sidst skaber den en vis statisk forståelse af kvalitet, når diskussionen af dette overflødiggøres.

Diskussion af det teoretiske analysegrundlag

I Patton og Weiss' betragtninger er mulighed eller risiko for at en evaluering slet ikke kommer i anvendelse en væsentlig faktor i deres anskuelser af

anvendelsesproblematikken. Hanne Foss Hansen er optaget af styringsmekanismer og Dahler-Larsen lægger vægt på de konstitutive virkninger. Set i et større samfundsperspektiv er deres betragtninger ikke løsrevne teoretiske forestillinger om mulige problematikker i forbindelse med evaluering. Disse betragtninger afspejler problematikker i et større samfundsmæssigt perspektiv. På dette niveau kan man tale om tendenser inden for evaluering i form af bølger (Vedung 2016, Krogstrup 2011), som rummer de problemstillinger og evalueringstendenser, der har været fremtrædende set i et tidsmæssigt perspektiv. Bølgerne betegnes; den videnskabelige bølge, den dialogorienterede bølge, New public Management bølgen og evidensbølgen (Vedung 2016) og skal ikke opfattes som skarp afgrænsede skel mellem nye retninger, men mere som bevægelser, der alle har skabt aflejringer, men som også har fået tilført nye retninger. Patton og Weiss' betragtninger er oprindeligt skrevet ud af en tid, hvor dialogbølgen var velkendt. Evalueringer i 1960 havde i høj grad fokus på at fremme demokratiske processer, og her ser jeg i særdeleshed Pattons betragtninger som et bidrag til at føre anvendelsesperspektivet helt ud på brugerniveau, således at de demokratiske processer ikke blot foregik på et ekspertniveau. Hanne Foss Hansens betragtninger ser jeg inden for New Public Management paradigmet (NPM), og som for alvor tog fart i 1980'erne. Her var det markedsførelse af den offentlige sektor, som satte sit præg på evalueringernes fokus på målopfyldelse, effektivitet og produktivitet. Som professor i statskundskab, vil hendes faglige vinkel naturligt ligge på offentlig styring, men "top down"-perspektivet er indbygget i NPM-bølgen og derfor den primære vinkel at studere evalueringsanvendelse ud fra. Som en ny bølge, der for alvor har vundet indpas i de nordiske lande fra omkring år 2000, er evidensbølgen nu en fremtrædende ramme, som vi ser evalueringer inden for. Det karakteristiske for denne bølge er, at den stræber mod at gøre det offentlige mere videnskabeligt og baseret på sikker evidens (Vedung 2016). Som "et barn af sin tid" kunne man derfor tænke, at Dahler-Larsen ville være eksponent for dette syn, men jeg fortolker han fokus på konstitutive virkninger, som værende nærmest et modsvar til den evidensbaserede bølge. En konsekvens af at indbefatte konstitutive virkninger i et anvendelsesperspektiv, er at evalueringens virkning ikke kan vurderes ud fra "Golden Standard" (Krogstrup 2011), men må vurderes i konteksten. Dahler-Larsens kvalitetsperspektiver anser jeg som et alternativ til den hierarkiske model for "kvalitet" i form af "Golden Standard". Hierarkiet forsvinder med denne måde at anskue kvalitet, og derved kommer kvalitet i praksis i højere grad til at dreje sig om, hvorvidt der er sammenhæng mellem forståelsen af kvalitet og det man gør i praksis. Med disse forskelligheder in mente, ser jeg dog også sammenfald i betragtningerne mellem Foss Hansen og Dahler-Larsen, og således ser jeg ikke disse som modsætninger til hinanden, men forskellene ligger især i deres perspektiver for, hvor de anskuer evalueringsanvendelse fra et styringsperspektiv og et outcome-perspektiv, som indbefatter de utilsigtede virkninger. Hvorledes disse utilsigtede virkninger er muligt at styre er dog et uafklaret spørgsmål også i Dahler-Larsens egen argumentationslogik. Derfor er anvendelsesperspektivet også en kontinuerlig vurderingsproces i Dahler-Larsens optik.

I den empiriske analyse af kommunens evalueringspraksis, vil jeg føre begreberne om anvendelse, evalueringsstyring, typificering af anvendelse og kvalitetsperspektiver med videre, som det "analysebatteri" jeg undersøger praksis med.

Først beskriver jeg hvordan der handles i kommunens evalueringspraksis og efterfølgende undersøges fortolkninger af denne praksis set fra forskellige vinkler i organisationen.

Analyse af den nuværende evalueringspraksis på området "sprog"

Beskrivelse af evalueringspraksis

Forvaltningen står som bindeleddet mellem det politiske system og den pædagogiske praksis. På baggrund af beslutninger i det politiske system på nationalt og kommunalt plan er det forvaltningens rolle at sætte rammer og skabe grundlag for, at de politiske beslutninger bliver ført ud i livet i daginstitutionernes praksis. Inden beslutningerne rammer praksis, står institutionslederne som endnu et led, der lokalt, i de enkelte institutioner, skal forsøge at tilrettelægge institutionens samlede praksis, således denne ligger i tråd med de retningslinjer, der er lagt ud fra det politiske system og således, at de opfylder kravene fra forvaltningen. Organisatorisk er der et uundgåeligt top-down system igennem hierarkiet for beslutningsprocesserne angående evalueringspraksis.

Souschefen og den ledende tale-hørekonsulent beskriver tre måder, hvor på der evalueres i samarbejdet mellem forvaltningen og institutionerne inden for området, som vedrører børns sproglige udvikling. Jeg vil indledningsvist skitserer et overblik over elementerne i den samlede evalueringspraksis for dernæst at analysere dem i et evalueringsteoretisk perspektiv enkeltvis.

- **De pædagogiske læreplansbeskrivelser**
Institutionerne skal sætte mål og evaluere på deres arbejde med sprogstimulering. Dette er et lovkrav formuleret i Dagtilbudslovens §8 (2016 §8). Området "sprog" er en ud af seks områder som evalueres. Evalueringen foretages i institutionerne og institutionslederne drøfter efterfølgende disse med Souschefen. Denne sammenskriver Institutionernes læreplansbeskrivelser i en samlet beskrivelse og vurdering af alle kommunens institutioner. Dette skrive indgår i den kvalitetsrapport, hun skal fremlægge for det politiske system.
- **"Sprog og Læs" møder**
Hvert år i november afholdes "Sprog og Læs" møder, som er møder, hvor der udelukkende er fokus på sprog- og læseresultater for de forsamlede daginstitutioner og skoler i lokalområdet. Mødet er arrangeret af forvaltningen og foregår i "lokalområderne", som er betegnelsen for den måde man har inddelt kommunen i mindre enheder. Lokalområderne består af en række skoler og daginstitutioner som geografisk er tæt forbundne, og i nogle tilfælde hænger

sammen ledelsesmæssigt. Fra lokalområderne deltager de pågældende skoleledere og daginstitutionsledere. Fra forvaltningen deltager souschefen for Kultur- og Familieforvaltningen, chef for Skole og Dagtilbud, souscheferne for Skole og Dagtilbud, Leder for dagplejen, Leder af PPR, Udviklingskonsulent i Skole og Dagtilbud, Læsekonsulent fra PPR, Tale-høre-konsulent fra PPR samt ledende tale-høre-konsulent i PPR.

- **Evalueringer af indsatser/projekter**

Som eksempel på evaluering af en indsats beretter souschefen for skole og dagtilbud samt den ledende tale-høre-konsulent om et nyt tiltag, som skal forbedre de to-sprogede børns danske sprog. Her er der afsat ekstra økonomiske midler og souschefen skal melde tilbage til det politiske udvalg om resultaterne af indsatsen.

Disse evalueringsmåder udgør ifølge projektets dataindsamling kommunens evalueringspraksis. Jeg vil nu se på, hvorledes disse praksiser enkeltvis er initierede og rammesatte. Efter dette følger en diskussion af den samlede evalueringspraksis.

Evalueringskortlægning af de tre måder at evaluere

De pædagogiske læreplansbeskrivelser

De pædagogiske læreplansbeskrivelser indgår i min undersøgelse i forhold til den afgrænsning, jeg har foretaget, som indbefatter at se på alle de måder, hvorpå der evalueres i en forbindelse mellem forvaltningen og praksis. De pædagogiske læreplansbeskrivelser er lovpligtige at udfærdige, og udgør en form for intern evalueringspraksis i de enkelte institutioner. I relation til forvaltningen indgår disse som et dialoggrundlag i det pædagogiske tilsyn, som er et møde mellem souschefen og institutionslederen (jævnfør Interview med souschef) (bilag 1). I lovgivningen beskrives hvorledes evalueringer foregår i en proces med dokumenterede målbeskrivelser og evalueringer af disse. Kommunalbestyrelsen skal godkende disse, og forvaltningen får dermed en medierende og monitorerende rolle. Lovgivningsmæssigt er dette formuleret således (2016 § 8 og §10) :

Stk. 2. Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for, at den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år. Lederen er i den forbindelse ansvarlig for at dokumentere, om de valgte pædagogiske metoder og aktiviteter, jf. § 8, stk. 3 og 4, samt børnemiljøet, jf. § 8, stk. 5, fører til opfyldelse af de opstillede mål inden for de temaer, der er nævnt i § 8, stk. 2. Lederen skal angive, hvordan dagtilbuddet vil følge op på resultaterne.

Stk. 3. Lederen af dagtilbuddet skal inddrage forældrebestyrelsen i udarbejdelsen, evalueringen og opfølgningen af den pædagogiske læreplan.

§ 10. Kommunalbestyrelsen skal godkende den pædagogiske læreplan.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal mindst hvert andet år drøfte evalueringerne af de pædagogiske læreplaner, jf. § 9, stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal på

baggrund af drøftelsen tage stilling til, om evalueringerne giver anledning til yderligere handling fra kommunalbestyrelsens side.

I denne evalueringspraksis er der således rammesat en formativ evalueringspraksis (Albæk og Rieper 2001, Krogstrup 2016). Med Dahler-Larsen og Larsens typificeringer af intenderet anvendelsesformål, ses dermed et formål om at anvende denne proces som lærings-skabende. Kendetegnet for formativ evalueringspraksis er, at interaktionen mellem evaluator og indsatsens aktører spiller en vigtig rolle i et udviklingsorienterede sigte. Formålet er at skabe forbedringer.

De pædagogiske læreplansbeskrivelser, ifølge souschefen som grundlag for den samlede kvalitetsplan. Nogle institutioner har lagt deres virksomhedsplaner ud til offentligheden, mens andre beholder deres virksomhedsplaner som et internet arbejdsredskab. I relation til kommunalbestyrelsen indgår de pædagogiske læreplansbeskrivelser derfor som summative data, i det de præsenteres samlet i gennem kommunens kvalitetsrapport.

Kvalitetsplanen er senest offentliggjort i 2014³. Data omkring det sproglige område fremlægges igennem den samlede score for sprogvurderingerne i hele kommunen i procenttal særskilt for 3 årige, 5 årige og to-sprogede, og sammen med dette formuleres en meget overordnet kort evaluering og målsætning:

Det er altid vigtigt at læse og gennemgå hver enkelt sprograpport og nøje vurdere hvilke sproglige områder, der giver anledning til ekstra opmærksomhed. Det er forventeligt at vurderingerne for de 5 årige er dårlige. Det er de børn, der i 3 års alderen scorede i fokuseret eller særlig indsats.

Vurderingen fra den ledende tale-hørekonsulent i kommunen er, at den massive sproglige indsats i 3 års alderen kan ses. Vi skal dog stadig blive bedre til at matche barnets vanskeligheder med de rette sprogindsatser, og vi skal fortsat være meget opmærksomme på tosprogede børns sproglige udvikling.

Den kvalitative evaluering som lovgivningen omkring læreplansbeskrivelserne lægger op til og den formative evalueringspraksis, der er omkring de pædagogiske læreplansbeskrivelser, bæres således ikke med videre over i kommunens samlede kvalitetsplan. Her er det sprogvurderingsresultaterne, som er summative (Krogstrup 2016) opgørelser, der udgør det datagrundlag, der refereres til i kvalitetsplanen, og dermed fremhæves betydningen af disse.

"Sprog og Læs" møder

"Sprog og Læs"- møderne står særlig centralt i den kommunale evalueringspraksis, idet forvaltningen er repræsenteret massivt med både chefer, ledere og fagekspertter. Yderligere har møderne et særligt snit, idet der evalueres åbent i lokalområderne. De enkelte skoler og daginstitutioner får således muligheden for at se hinandens resultater.

³ <https://www.skive.dk/media/7919/111-dagtilbud.pdf>

Forud for "sprog og Læs" mødet ligger en beslutning om, hvorledes børns sprog skal vurderes; hvilket sprogvurderingssystem der skal anvendes, hvilke børn institutionerne skal sprogvurdere, hvor ofte det skal foregå, hvilke krav der er til de personer som må foretage sprogvurderingerne, og hvilke procedurer der skal følges, når barnets score giver anledning til at etablere en fokuseret og særlig indsats. Det anvendte sprogvurderingssystem er Rambøll Sprog "Hjernen&Hjertet"⁴ I dette system opereres med tre kategorier af indsatser, som børn kan have behov for, en *generel indsats* som er for børn, hvis scorer ikke giver anledning til bekymring, *fokuseret indsats* henviser til at der bør være en opmærksomhed på barnets sproglige udvikling, og en *særlig indsats* som indikerer, at der er behov for, at der ydes en særlig sprogstimulerende indsats omkring barnet.

Ved "sprog og Læs" mødet har den faglige leder fra PPR trukket sprogvurderingsscorerne for de enkelte institutioner ud af sprogvurderingssystemet. Her kan man se hvor mange børn, der er sprogvurderet i hver enkelt institution, og hvordan fordelingen er på de tre kategorier; generel- fokuseret og særligindsats. Tallene sættes op i procentvis fordeling og i parentes er angivet antallet af sprogvurderede børn. Udviklingen gennem de seneste tre år vises samtidigt. Omregnet til procentvis fordeling sammenlignes med tallene på kommunalt plan og landsgennemsnit. Her ses hvorledes disse præsentationer ser ud, illustreret med tre forskellige daginstitutioner på fig.1 og den gennemsnitlige score for et lokalområde (Anonymiseret udgave. I præsentationen er det navngivne børnehaver)

Sprogvurderinger i de enkelte daginstitutioner for 3-årige:

Børnehave 1	Særlig	Fokuseret	Generel
2017 (6)	50%	17%	33%
2016 (5)	0%	0%	100%
2015 (8)	13% (+13%)	0%	75%

Børnehave 2	Særlig	Fokuseret	Generel
2017 (5)	20%	0%	80%
2016 (6)	50%	0%	50%
2015 (11)	18%	18%	64%

Børnehave 3	Særlig	Fokuseret	Generel
2017 (3)	33%	33%	33%
2016 (6)	17%	17%	67%
2015 (5)	0% (+20%)	20%	60%

⁴ <http://www.hjernenhjertet.dk/sprogvurdering>

Figur 1

Samlet gennemsnitlig score for 3-årige:

	2017	2016	2015
X Kommune	42,2	39,9	43,9
Børnehave 1	18,2	45,2	44,6
Børnehave 2	37,6	30,3	39,8
Børnehave 3	30,9	25,9	21,0
Børnehave 4	49,1	40,0	42,5
Børnehave 5	48,2	33,7	40,2

Figur 2

Ved "Sprog og Læs" mødet gennemgås resultaterne, og der lægges op til en drøftelse omkring disse (jævnfør Interview med ledende tale-hørekonsulent Bilag 2). Mens det er klart, hvorledes resultaterne fremlægges, er det mere uklart, hvad der ligger i ordet drøftes. Der er ingen nedskrevne beslutninger eller procedure for, hvad disse drøftelser skal indeholde, eller hvad de skal føre hen mod. Den ledende tale-hørekonsulent giver nogle eksempler på spørgsmål, som kan indgå i drøftelserne "... hvis der er nogen som har nogle gode resultater, så spørger man ind til 'jamen, hvad har I gjort specielt derude?' eller 'hvad er det vi skal have fokus på her?' og 'hvordan får vi løftet, hvis det ikke er så godt?'"

Projektevaluering

Souschefen og den ledende tale-hørekonsulent refererer til en indsats rettet mod to-sprogede børn, hvor der skal foreligge en evaluering til det politiske udvalg (bilag 1 og 2). Indsatsen er initieret af det politiske udvalg, da man på baggrund af sprovvurderingsresultaterne for de tosprogede børn bevilligede nogle penge til at styrke indsatsen rettet mod de to-sprogede børn. Det er ikke beskrevet skriftligt, hvorledes evalueringsprocessen omkring indsatsen skal foregå, men souschefen beskriver, at hun en gang om året skal "dokumentere hvordan der bliver arbejdet med sprog. Det politiske udvalg vil have en tilbagemelding på, hvad for nogle indsatser og hvilke effekter der er kommet ud af arbejdet med sprog" I interviewene med souschefen og ledende tale-hørekonsulent fremgår det, at evalueringen vil bygge på, hvordan to-sprogskonsulenten og de selv "fornemmer" det går, når de spørger ind til dette i samtaler med institutionslederne. Konkret omkring forventninger til resultatet af projektet og evalueringsmuligheder siger souschefen, at hun har en "ambition om, at så skal det også kunne ses på sprogvurderingerne". Hun er ligeledes interesseret i at få indsamlet nogle kvalitative data "...kan de bruge materialet til noget og om hvordan det passer ind i hverdagen."

Som det fremgår, så betragtes evaluering i forvaltningen i høj grad som en retrospektiv handling, da evalueringen ikke er tænkt eksplicit ind i indsatsen. Souschefens udsagn peger på en evaluering, som omhandler en præstationsmåling af børnenes sproglige færdigheder, samt et brugertilfredhedsperspektiv i det hun referer til som kvalitative data (Bilag 1)(Udsagn fra souschefen og ledende tale-hørekonsulent uddybes i senere afsnit).

Sammenfatning

Ifølge Souschefen og ledende Tale-hørekonsulent er det disse tre former for evalueringer, der udgør kommunens evalueringspraksis. Sprogvurderingerne har en helt central rolle i alle evalueringer. I alle former for evalueringspraksis er det sprogvurderingerne der udgør evalueringsparametrene. Møderne hvor sprogvurderingerne analyseres og drøftes, spiller en væsentlig rolle i evalueringspraksis. Særligt i kraft af at det er meget formelt sat op med deltagelse af alle relevante ledere for et helt lokalområde. Desuden er det en tilbagevendende begivenhed med en helt fast procedure for hvordan mødet forløber. Jeg vil derfor beskrive denne praksis i optikken af evaluerings teori struktureret gennem komponenterne i informeret evaluering. Evalueringen gennem de pædagogiske læreplansbeskrivelser og projekter vil jeg sætte lidt i baggrunden imens, men de er væsentlige at være sig bevidste om, idet de indgår i den samlede evalueringspraksis og dermed også rummer mulighed for udvikling.

Evalueringsfaglig analyse af nuværende evalueringspraksis

I alle tre måder at evaluere står sprogvurderingsresultaterne helt centralt. Som evalueringsredskab er disse udviklet til at evaluere børns sproglige færdigheder på individ plan, men i systemet er der også mulighed for at trække samlede data for institutionen. Jeg vil nu analysere evalueringsfagligt på, hvordan disse resultater fremstår som evalueringsgrundlag, når disse skifter fra at anvendes som evalueringsredskab på individ niveau, til at indgå som evalueringsredskab i en organisatorisk sammenhæng.

Den eksisterende evalueringspraksis ved "sprog og læs"-mødet er ikke tilrettelagt ud fra evalueringsfaglige overvejelser. Formen er ifølge den ledende tale-hørekonsulent (Bilag 2) opstået i kraft muligheden for trække kvantitative målinger på det sproglige område, derved har man kunnet koble daginstitutionsområdet på en evalueringspraksis som har eksisteret længere tid inden for læseområdet. På læseområdet har man længe haft tradition for at fremlægge børnenes læseresultater for de enkelte skoler og klasser og sammenligne med tallene på kommunalt og landsplan er opstået. Det er således en evalueringsrutine, man har udvidet til også at inkludere daginstitutionsområdet for dermed at skabe mere sammenhæng mellem skole og dagtilbud. På trods af at denne praksis ikke er iværksat ud fra evalueringsfaglige overvejelser, men ud fra en pragmatisk tilgang, rummer denne praksis en indbygget logik som fremgår af de handlinger, man foretager. Med handlinger menes de data, man anvender som grundlag for mødet, den måde man behandler og anvender disse data.

Den evalueringsfaglige analyse er derfor en fortolkende analyse af, hvorledes teoretiske perspektiver fra evalueringsteori kan bidrage til at skabe en evalueringsfaglig forståelse for det "rum" denne evalueringspraksis skaber. Til at strukturere denne analyse vil jeg anvende komponenterne i "informeret evaluering", som bygger på Shadish et al. (Krogstrup 2016, Dahler-Larsen 2013). Komponenterne er *genstandsfelt, viden, værdier og anvendelse*. Da disse komponenter er grundlæggende begreber i evalueringsteori, vil jeg tillade mig at tage disse direkte i brug i analysen.

Genstandsfeltet – evaluanden

Datagrundlaget for dialogmøderne er sprogvurderingsresultaterne fra "Rambøll Sprog – Hjernen&hertet" Disse er summativ performancemåling af børns sprog på baggrund af et strukturalistisk sprogsyn⁵. "*Performancemålinger vurderer (...)performance kvalitet gennem et begrænset antal prioriterede performancekvaliteter*" (Krogstrup 2016 s. 138). Det er således ikke barnets sprog i den naturlige kontekst, der vurderes, men de sproglige delelementer i en bestemt kontekst. Formelt set er det derfor børnene, der er genstandsfeltet i dialogmøderne, men som den ledende tale-hørekonsulent fortæller, har gentagende dårlige resultater på læseområdet ført til opfordringer om at hente inspiration og erfaringer fra skoler med bedre resultater. Man kan derfor argumentere for, at evaluanden ændres i kraft af, at man nu ikke længere ser på resultaterne på individniveau, men flytter fokus til resultaterne på institutionsniveau. På dette niveau vil det i højere grad være en præstationsmåling af den enkelte daginstitution. Hvis der er mange børn, som ikke klarer sig godt i samme institution, vil det være nærliggende at sætte dette i relation til daginstitutionens praksis. Der er dog ingen direkte årsagsvirknings sammenhæng ekspliciteret mellem disse børnenes præstationer og pædagogisk praksis.

Viden og metoder

Udgangspunktet for "sprog og læs" mødet er sprogvurderingerne. Der hviler således en implicit antagelse mellem deltagerne om, at sprog kan iagttages struktureret og summativt formidles gennem kvantitative udtryk i form af tal. I dette ligger en høj grad af positivistisk vidensforståelse (Thisted 2010). Sprogvurderingsredskabet indeholder kriterier og parametre, som skaber et grundlag for, i nogen grad at måle objektivt på det enkelte barns sprogfærdigheder. Når dette løftes til institutionsplan ligger der implicit en antagelse om, at man ved at se på børnenes sproglige færdigheder samlet set, kan få viden om den enkelte institutions indsat omkring sprogarbejdet med børnene. Altså; en logik der beror på, at hvis der ydes en god sprogstimulering i institutionerne, vil det afspejles i børnenes resultater. Yderligere er der en formodning om, at særlige sprogstøttende tiltag også vil afspejles i sprogvurderingsresultaterne. Modsat vil mangelfuld eller utilstrækkelig sprogstimulering i daginstitutionerne også kunne aflæses i det samlede resultat for den enkelte daginstitution.

⁵ På 3. Semester har jeg analyseret sprogvurderingsredskabet. Titlen på opgaven er "Sprogvurderinger i et evalueringsperspektiv".

Værdier

Evaluerings væsentligste funktion er at afsige vidensbaserede vurderinger, og derfor er det relevant at se på, hvilke kriterier, der ligger til grund for dette værdig grundlag. Yderligere er synliggørelse af evalueringskriterier med til at afgøre validiteten af evalueringen (Krogstrup 2016: 61)

Evalueringskriterierne for sprogvurderingerne henter dels legitimitet fra forskning i sammenhænge mellem børns sprog, og hvordan de klarer sig i livet på forskellige punkter. Sprogvurderingsmaterialet har et stort og dermed validt norm grundlag, i det 7000 børn danner normen. Når det enkelte barn vurderes ses barnets scorer således sammenlignet med data fra, hvordan børn på nøjagtig samme alder og samme køn scorer. Sprogvurderings materialet fremstår derfor i valid og troværdigt. Når sprogvurderingsresultaterne anskues på institutionsniveau og sammenlignes med andre institutioners resultater, ligger der implicit en antagelse om, at institutionernes omstændigheder for at sammenligne sprogvurderinger, sker på et sammenligneligt grundlag. Der tages således ikke højde for variationer i sammenligningsgrundlagets "grundmateriale". Her er det særligt vigtigt at operere med to "lag" i forhold til viden og metoder. Der er viden og metoder, som knytter sig til sprogvurderingsmaterialet, og viden og metoder som knytter sig til "Sprog og Læs- mødet", altså den situation hvor sprogvurderingerne fremlægges og drøftes. Jeg vil her se på viden og metoder i forhold til "sprog og læs mødet".

Som beskrevet tidligere, trækker den ledende tale-hørekonsulent tallene for de sprogvurderede børn i hver enkelt daginstitution og omregner disse til procenttal. De sprogvurderede børn er alle de 3årige og fra 2017 også alle 5årige. Børnenes scoringer placeres herefter i kategorier eksempelvis; x% i særlig indsats, x% i fokuseret indsats og x% i generel indsats. Disse tal holdes op mod de samlede kommunale tal, samt de nationale tal som ligeledes angiver i en procentvise fordeling. Den vidensforståelse møderne hviler på, at institutionerne har mulighed for at få indflydelse på børnenes fremadrettede resultater, men mere væsentligt, at dette skaber grundlag for, at der sker forbedringer i den pædagogiske praksis.

Anvendelse

Både Suschefen og den ledende tale-hørekonsulent udtrykker, at det er hensigten, at "sprog og læs" møderne skal danne grundlag for, at institutionslederen kan gå hjem med en viden, som klæder dem på til at skabe forbedringer. Den ledende tale-hørekonsulent fortæller at "*...hvis der så er nogen som har nogle gode resultater, så spørger man ind til 'jamen, hvad har I gjort specielt derude?' Eller 'hvad er der vi skal have fokus på her?' Og 'Hvordan får vi det løftet, hvis det ikke er så godt?'*" (Bilag 2. Ledende tale-hørekonsulent) I dette beskrives igen et mål om at opnå læring gennem processen.

Evalueringen foregår i lokalområder hvor flere institutioner er forsamlet, børnehaver og skoler, og mødet er med deltagelse af faglige eksperter samt forvaltnings ledelse. Mødet er ledet af læsekonsulenten samt fagligleder i PPR. Der italesættes ikke en sammenligning mellem de enkelte daginstitutioners resultater, men rammen for

konkurrence er i høj grad sat, da alle der er fuld transparens omkring tallene og det sammenligningsgrundlag, der bygges på.

Om dette siger Souschefen ”... og så sidder man jo også og ser hvad naboen har scoret og får en snak sådan mere på lokalområdeniveau, om hvordan der arbejdes. Der er jo både daginstitution og skole, så det er jo også meget med overgange” (souschefen. Bilag 1) Der ligger således også en forventning om, at man kan finde anvendelse i denne måde at evaluere på i forhold til overgangen mellem daginstitution og skole.

Kritik af evalueringsmetoder ved sprog og læs

Man kan diskutere for og imod sprogvurderingernes strukturalistiske sprogsyn, men inden for dette sprogsyn er der en valid baggrund for, at sprogvurderingerne kan levere viden om de individuelle børns sproglige formåen. Dette kan være vigtig viden for pædagogerne at vide, hvor det enkelte barns vanskeligheder i sproget ligger, således denne viden kan anvendes til at skabe udvikling for det enkelte barn, men er det også den viden, der er vigtig, når vi løfter perspektivet og breder det ud i dette forum? For at besvare dette spørgsmål er det nødvendigt at undersøge nærmere, hvad det er for en viden der opnås.

Af interviewet med Souschefen fremgår det (Bilag 1), at man fra politisk side har besluttet, at der skal arbejdes databaseret (uddybes i senere afsnit). Den evalueringspraksis man har i kommunen i dag er baseret på data, og dermed indfries den politiske beslutning. Men for at disse data bliver anvendt hensigtsmæssigt kræver det, at man ved, hvad disse data kan levere af viden, og hvad de ikke kan. Og her ser jeg en problematik i det man laver statistik på de enkelte institutioner, da det er meget små børnegrupper man har med at gøre. Figur.1 viser at man operer med helt ned til 3 børn, som udgør institutionens samlede sprogvurderingsresultat. Antallet af børn er dog oplyst og angivet i parentes efter procentomregningen, men på figur 2 forsvinder antallet, når institutionens samlede gennemsnit i sprogvurderingerne fremstilles. Dette er problematisk, fordi jo mindre en gruppe vi ser på, jo mere ekstremt kan udfaldet være, når vi ser på, om en børnegruppe afviger fra normen. Denne tendens til at overse antallets betydning, når vi omregner til procentsatser beskriver Nordahl og Skov Hansen i som ”de små tales lov” (Nordahl og Skov Hansen 2016). Hvis en mindre institution eksempelvis har sprogvurderet 15 børn og de 9 af dem scorer i særlig eller fokuseret indsats vil dette svare til 60%. Mens der i en større institution skal 27 børn ud af 45 børn til at udgøre 60%. Dermed vil et enkelt barn i den mindre børnehave påvirke statistikken mere end et enkelt barn i den større institution. Når børnenes sprogvurderingsresultater sættes i relation til en vurdering af, hvorledes den enkelte daginstitution præsterer, er det derfor ikke en særlig valid måde at måle dette på. Der ikke er nogen sikkerhed for at lige netop disse sprogvurderede børn er repræsentative for børn generelt set, og når vi sammenligner med gennemsnittet på kommunalt eller nationalt plan, vil hvert enkelt barn som scorer under normen blive meget tydeligt i statistikken. De mindre børnehaver

er dermed i større risiko for, at de vil afvige væsentligt fra tendensen på kommunalt og nationalt plan til både den gode og den dårlige side, fordi der skal så lidt til at give et meget synligt udsving.

Når spørgsmålet lyder ”hvordan klarer den enkelte institution sig, sammenlignet med det kommunale og nationale gennemsnit?” har datagrundlaget for evalueringsmøderne således metodiske svagheder på det kvantitative område i forhold til validitet (Thisted 2010 s. 141f.), som der bør tages i betragtning, når tallene drøftes og sammenlignes. Den høje grad af validitet (Thisted 2010 s. 141.f) man antager, at der eksisterer omkring indsamlingen af data, der skal vurdere det enkelte barns sprog, kan ikke umiddelbart overføres og danne baggrund for en generalisering, da man ikke kan gå ud fra, at så få børn, som der er i de små institutioner er repræsentative for børn generelt. Den kvalitative drøftelse, hvor procenttallene drøftes, er dermed væsentlig for værdien af den kvalitet, man kan opnå ved at afholde disse møder. Men igen er værdien af disse drøftelser tvivlsomme i det bias (Thisted 2011: 141) i datamaterialet kan få de forkerte institutioner til at fremstå, som de dygtige og omvendt. Der ikke nogen fastlagt procedure eller nedskrevet indhold for drøftelsen og dermed heller ingen systematik, som vil kunne tjene som data.

Der er således også for stor variation i datagrundlaget til, at man gennem denne måde at evaluere på kan følge udvikling i de enkelte daginstitutioner over en tidsperiode eller sammenligne resultater.

Hvis man parkerer denne kritik et øjeblik og ser på anvendelsesperspektivet alene, er møderne i sig selv et klart udtryk for, at anvendelses dimensionen er tænkt ind. Forvaltningen kan trække samtlige data fra systemet og således kan deres behov for kontrol opfyldes uden, at et møde med institutionerne er nødvendigt. Institutionslederne kan trække data fra egen institution, og der igennem også føre kontrol med egen institution. Der er således i møderne indlejret en forståelse af, at ved at bringe forvaltning og lokale institutionsledere sammen tilføres en mer-værdi gennem øget oplysning. Denne mer-værdi beskrives fra Souschefen og ledende talehørekonsulent som en ramme for læring. Læring som sker på baggrund af drøftelser omkring erfaringer fra praksis, og der er således ikke den samme opmærksomhed på andre data i forhold til drøftelse af initiativer, man iværksætter og har iværksat for at forbedre det pædagogiske arbejde, som der er i måling af børnenes sproglige færdigheder. Styringsmekanismen i denne læring hviler data og dermed er den evalueringsstyring. Kvalitetsperspektivet er i høj grad defineret ud fjernelse af afvigelser fra standarder, med rod i politiske mål.

En andet perspektiv på anvendelse ses, hvis vi ser på anvendelse fra forvaltningens vinkel. Her er orgasonaliseringen af den tilbagevendende evalueringspraksis med til at skabe effektivitets-accoutability for både forvaltningen og til det politiske system. Samtidig bidrage til at der konstitueres et fokus på det sproglige område i institutionerne, i det daginstitutionslederne ved der kontinuerligt vurderes på dette felt.

Hvordan denne evalueringspraksis opleves fra aktørerne i den pædagogiske praksis kan dog ikke analyseres på baggrund af disse data, og ligeledes er der forståelser og sammenhænge fra forvaltningen som ikke fremgår i dette. Jeg vil derfor nu først søge at skabe en dybere forståelse for, hvorledes forvaltningen selv forstår og fortolker evalueringspraksis og herefter se på dette fra en praksis vinkel.

Aktørernes fortolkninger af kommunens evalueringspraksis

For at indsamle viden om hvilket potentiale der er for, at udvikle på den eksisterende evalueringspraksis, er det væsentligt at få en forståelse af de ledelsesmæssige argumenter, logikker, mål og værdier, der er medvirkende til at danne rammen omkring kommunens evalueringspraksis. Men ikke kun et forvaltningsledelses- perspektiv er væsentlig at inddrage, da anvendelsesbegrebet, som det er teoretisk belyst, ikke lader sig definere alene ud fra de bagvedliggende intentioner med evaluering. Jeg vil nu fremdrage væsentlige udsagn fra henholdsvis souschefen, ledende tale-hørekonsulent, og to daginstitutionsledere i nævnte rækkefølge.

Souschefen

Centralt for interviewet med souschefen for skole og dagtilbud står, at hun har flere roller i forhold til at varetage inden for det sproglige område. På den ene side skal hun indfri krav fra det politiske system og rapportere tilbage til samme samt føre tilsyn med de enkelte institutioner. På den anden side er hun leder for daginstitutionsområdet og står i spidsen for at lede udvikling og kvalitet på dagtilbudsområdet, hvor hun også ytrer ønske om at kunne indgå som sparringspartner for institutionernes ledelse og personale. Hun refererer til en rapport fra EVA (Dansk evalueringsinstitut. *Red*) som konkluderer, at man ikke både kan være den der fører tilsyn og er udviklende og rådgivende. En konklusion som hun er nødt til at forholde sig til på en særlig måde, da hun har begge roller.

"...det er bare fordi ordet "tilsyn" lyder som sådan en smagsdommer i mine ører. Men tilsyn er med det gode sigte ... mere sådan; hvordan går det med det vi aftalte sidst, hvad og hvor nåede I hen og ikke hen, så tilsyn også bliver et godt ord."

Souschefen gør sig således nogle tanker omkring, hvorledes hun kan opnå en tilsigtet anvendelse i kraft af den måde hun agerer på sammen med institutionslederne. Hun italesætter det som to forskellige måder, at møde institutionslederne – som smagsdommer vs. "hvordan går det og hvor nåede I hen". Disse to måder at møde institutionslederne kan evalueringsmæssigt fortolkes som et ønske om at gå fra en summativ - til en formativ evalueringsform. Hvor den summative evaluering netop har karakter af en definitiv bedømmelse af resultater, og den formative evalueringsform er forbedringsorienteret, og evalueringsprocessen forventes at påvirke indsatsen (Krogstrup 2016).

Hun beskriver den dialog, hun har med lederne omkring de pædagogiske læreplansbeskrivelser:

"... og der er en der hedder sprog, og der skriver de mere kvalitativt omkring deres læremetoder og deres arbejdsmetoder, børn og voksnes forudsætninger, deres mål og deres tegn --- og så tager vi centralt her fra og trækker deres sprogresultater (...) så det er data, på den måde er det med udvikling for øje og det er jo også et paradigmeskifte at det ikke er for at blive dunket i hovedet – at jeres børn ikke er lige så gode som ved naboen, men det er – hvad betyder det så hvordan I arbejder med der og hvordan er jeres læringsmiljø, hvad er jeres fokus..."

Hun giver konkret udtryk for, at dialogen er med et mål om at skabe udvikling derigennem, og således er det ikke kontrol, der er det fremtrædende formål med dialogen hos hende. Hun beskriver ikke specifikt, hvem hun relaterer til, når hun taler om udvikling. Om hun mener daginstitutionsområdet som helhed, eller om hun mener individuel udvikling for den enkelte daginstitutionsleder, hun er i dialog med, kan derfor ikke udledes præcist af hendes udsagn. Som det fremgår af hendes udsagn, så er der dog ingen tvivl om, at det er i den pædagogiske praksis, hun tænker, at de skal kunne anvende den evaluering hun har med institutionslederne på dette punkt.

Hun oplever, at "sprog og læs" møderne ligger i forlængelse af dette, og at disse møder også bidrager til en anvendelse i feltet. Her også med et fokus på at evalueringspraksis skal bidrage til at skabe indblik i sammenhænge mellem sprogvurderinger på daginstitutionsområdet og læseudvikling i skolen.

"...der mødes man jo lokalområdevis, og så sidder man lige og se hvad naboen har scoret og får en snak sådan mere – på lokalområde niveau hvordan der arbejdes – der er jo både daginstitution og skole, så det er også rigtig meget med overgange. "

En anden måde hun omtaler anvendelse af evaluering for det sproglige område er i forhold til det politiske system.

". . Og der er også politisk bevågenhed, vi fik jo i 13 penge til serviceløftet... Og der skal jeg dokumentere en gang om året hvordan der bliver arbejdet med sprog. Det vil vores udvalg have en tilbagemelding på, hvad for nogle indsatser og hvilke effekter er der kommet ud af arbejdet med sprog. For der gav de nogle 2,75 millioner kr. til de tre indsatsområder som et varigt beløb. Og det bliver bygget ind i den nye kvalitetsrapport, sådan (at) når vi nu går ud her i vores nye organisation, går vi ud og laver nogle nye virksomhedsplaner, der spørger vi også til sprog. Hvad er jeres sprogresultater? Og så skal vi, den skal afleveres her d. 15. December, så skal vi samle det i en kvalitetsrapport og den skal jo politisk fremlægges i januar og så i - hen til - vi kommer hen til maj der skal vi ud og besøge alle dagtilbud og have en gruppeudviklingssamtale på baggrund af kvalitetsrapporten og på baggrund af virksomhedsplanen. Og der vil der jo simpelthen stå hver institutions resultater med sprog. Og der har vi jo de gennemsnitlige fra kommunen og så de nationale scoringer vi går efter. Så kan vi jo snakke om, at hvad det

er der gør, at I har de resultater i her, hvordan er jeres læring .. omkring sprog, og hvad er jeres lokale indsatser”

I forhold til det politiske system er der således et klart evalueringsanvendelses formål, nemlig at dokumentere hvad de får for pengene, altså et accountability formål. I dette er der en hensigt om, at sprogvurderingsresultaterne indgår instrumentelt i beslutningsprocesser i det politiske system. Formen på evalueringen er i nogen grad givet ud fra en politisk beslutning, som souschefen anser det

”... vores politikere var jo også, efter de var på tur i Toronto i Canada i ... på rundtur og se .., der var vi inde og se en skole .. og det var også en stor skole og en oplevelse at mærke hvordan de ... med databaseret ledelse derovre. Så der blev lavet en beslutning der hedder, at vi skal arbejde mere databaseret, og det er jo også lidt i det der kvalitetsperspektiv som går ud og måle og veje...”

Fra politisk side er der således i nogen grad udstukket en retning for, hvilke forudsætninger evalueringer skal bygges på. Endvidere fortæller hun om, at der er givet ekstra økonomiske midler til at gøre en særlig indsats for to-sprogede, da de generelt set klarer sig dårligt i sprogvurderingerne. I denne proces har det været vigtigt for politikerne, at forældrene var involverede i indsatsen. Både souschefen og ledende tale-hørekonsulent poienterer, at indsatsen omkring de to-sprogede ikke ”er noget som trækkes ned over hovedet på pædagogerne, men det er udelukkende et inspirationsmateriale.”, hvilket også var en af årsagerne til, at der var politisk opbakning til indsatsen. Det, at der er bevilliget ekstra penge til indsatsen, berettiger, at man kan stille krav i forhold til at institutionerne skal bruge en vis mængde tid til indsatsen.

Den ledende tale-hørekonsulent

Den ledende tale-hørekonsulent fungerer som faglig rådgiver i forvaltningen i alt, hvad der angår sprog. Interview med hende vidner imidlertid om, at den beslutning der politisk set er vedtaget, om at man skal arbejde databaseret ikke er så let at indfri i praksis.

Hun beretter om, hvorledes en indsats for to-sprogede børn, som der er bevilliget økonomiske midler til, er blevet etableret og iværksat.

Gennem data (sprogvurderingsresultaterne) kunne man se, at der er et problem omkring scoren for de to-sprogede som lå alt for lavt. Og dermed blev der afsat penge til at iværksætte en indsats omkring de to-sprogede børn. Der har ikke forud for indsatsen været en afdækning af, hvorledes den hidtidige sprogstimulerende indsats rettet mod tosprogede, så ud. Dermed bygger indsatsen på en relativ svag viden om konteksten, eller i hvert fald tavs viden, som ikke er ekspliciteret for de involverede i indsatsen eller det politiske system.

På spørgsmålet hvilket grundlag indsatsen bygger på fortæller hun

”Vi blev inspireret af de sprogkufferter man havde lavet i nabo kommunen (navngiven kommune ændret. Red) . Og så har vi selv bygget videre på dem”.

Det databaserede evalueringgrundlag som giver anledning til, at der bevilliges midler til en øget indsats, følges således ikke op af en datainformeret indsats, men dog ses elementer af denne tænkning i projektet

”Det vi har sat som SKAL opgave er det, vi har med fra ”Fart på sproget”(et forskningsprojekt kommunen har deltaget i. Red) med de to gange om ugen. Sprogkufferterne (sprogstimuleringsmaterialet man har købt og udleveret til institutionerne. Red.) er kun til inspiration.”

Indsatsen der er iværksat har således inddraget elementer af et datainformeret grundlag, fra et andet projekt, hvor man har fundet, at sprogstimulering to gange ugentligt har givet et resultat.

I forhold til evaluering af dette projekt er der tænkt en overordnet struktur for evaluering af projektet, mens effekten af projektet forventes at kunne måles gennem sprogvurderingerne.

”Det er løbende, vi følger op på det, og så evaluerer vi det om et år – kan vi se det på sprogresultaterne. Men i det de har fået penge, så siger vi også skal til at de skalder er jo ikke sådan bestemte mål, det er jo ikke sådan, at vi har lavet et skema de skal indberette og sætte kryds ’nå, nu har vi lavet sprogstimulering to gange om ugen’ eller om...så på den måde er det jo også en tillid, men alligevel så holder vi et vågent øje med – ’sker det så?’”

Når man ser på, hvordan der arbejdes databaseret, er det således primært som afsæt for en indsats, mindre i forhold til den indsats der iværksættes, og i forhold til evaluering af indsatsen bindes denne op på den samlede evaluering af børnenes sprog.

Institutionsledernes oplevelser af formål med forvaltningens evalueringspraksis og anvendelsesmuligheder

Begge ledere oplever, at der er et fokus på børns sprog fra det politiske system. I interviewene stilles der ikke spørgsmål ved, om de oplever det som legitimt at føre kontrol med institutionernes sprogvurderinger, da de begge giver spontant udtryk for at være positivt indstillet i forhold her til. De beskriver en legitimitet af fokus på det sproglige område ud fra en sammenkædning med, hvordan børn klarer sig læsemæssigt, og at der generelt i samfundet er et fokus på dette.

Begge ledere forholder sig i interviewet positivt til, at der evalueres i på baggrund af sprogvurderingerne. Og de tilkendegiver at sprogevalueringerne er et relevant grundlag af foretage monitorering af indsatsen i institutionen på.

Begge institutionsledere giver udtryk for, at de kan anvende møderne til noget. Leder 2 peger særligt på, at det giver hende indsigt i overgange og bidrager med viden om

hvordan det går de børn, som daginstitutionen har sendt i skole. Denne viden har hun manglet, men uden hun konkret kan sige, hvordan hun anvender denne viden. Leder 1 anvender møderne på et strategisk plan” *...det gør at jeg kan få det overordnede overblik...jeg kan tage det videre ind i min lille lokale ledergruppe for at få sparring eller for at snakke med dem om hvordan de arbejder med deres sprog børn, og det er også lige som der jeg kan blive inspireret til at gå hjem og – hvis jeg synes jeg skal have ændret på noget,,,”*

Praksis omkring udfærdigelsen af de pædagogiske læreplansbeskrivelser oplever lederne som meget formelle evalueringer, der ikke har en naturlig sammenhæng med hverdagens praksis. Det beskrives derimod som grundlaget i tilsyn.

Anvendelse og anvendere:

Leder 2 fortæller, at hun oplever, at det er svært at drage nytte af de samlede sprogvurderingsresultater, da det næste år er nogle nye børn man kigger på, og derfor kan resultaterne se helt anderledes ud. Hun finder anvendelse i at se, hvordan de børnegrupper hun tidligere har haft i børnehaven klarer sig i skolen. Det er et link som hun ellers har manglet. Hendes oplevelse er ikke, at der er dialog på ”sprog og læs” mødet . Hun oplever således ”... Nej, altså, det er jo X (den ledende talehørkonsulent (red)) der sådan ligesom, der ligger for og snakker der så...får vi jo egentlig bare sådan tallene lidt... altså der bliver jo ikke sådan... det er mere lagt op til, at vi sådan selv skal gå hjem og reflektere over det, tænker jeg”

Leder 1 synes, at ”sprog og læs” møderne kan anvendes for hende som leder, men ikke for pædagogerne som skal handle i forhold til sprogvurderingerne. Den måde hun finder anvendelse med den samlede evaluering er i forhold til at koordinere og iværksætte indsatser. Den konkrete inspiration til dette får hun fra drøftelser med ledergruppen. Leder 1 fortæller således om hendes oplevelse af, hvordan hun kan anvende møderne ”Det kan for mig give mig et skub til at danne nogle tanker, som jeg kan gå hjem og udveksle med nogle ledererfaringer og så kan jeg være klædt på til at gå hjem og snakke med mine medarbejdere om ’hvad er det vi kan ændre?’ Og ’hvordan gør vi så?’”

For begge gælder det at de pædagogiske læreplansbeskrivelser betragtes som evalueringer, der ikke har indflydelse på den pædagogiske praksis eller deres rolle som leder. De har begge steder slået denne sammen med virksomhedsplanen. Leder 1 fortæller, at det er forvaltningen, som gør brug af den, og ellers oplever hun kun det er studerende som til tider har kigget på deres virksomhedsplan. I hverdagen anvendes den kun, hvis der er ”indsatsområder de skal leve op til eller have lavet en status på”.

Mekanismer:

Begge ledere giver udtryk for at opleve at sammenlignings mekanismer udfoldes. Leder 2 oplever i høj grad konkurrenceelementet i spil. Dels giver hun udtryk for, at det er rart når ”sprog og læs” møderne foregår på neutral grund, med reference til at der er en vis konkurrence om børnene i det område, hun er leder i (der er faldende børnetal.red).

Begge lederne har udsagn, der indikerer at de oplever "sprog og læs" møderne som performancemålinger af daginstitutionernes indsats. Leder 2 fortæller

"... jeg kan huske der var et år, der var en institution som fik en enorm dårlig sprogvurdering fremlagt og der ved man jo, at de har arbejdet rigtigt meget med sprog (...) man skal bare være skarp på at man ikke falder i den grøft og så siger 'jamen, det – der er nok ikke blevet arbejdet' (...) fordi det ved man jo, at i hvert fald i det tilfælde der, men ja... igen så havde de jo så rigtig mange ..."

Leder 1 fortæller om den omvendte situation "vi har ikke kunne spore den stor udvikling hos – på vores resultat, (...) det synes jeg er svært at få italesat på det store møde, og der kan man godt blive lidt ramt af, sådan rent fagligt 'okay, gr vi det så ikke godt nok?', men der skal man lige samle sig selv op i forhold til 'jamen, vi gør det rigtig godt og husk nu lige på, hvordan udgangspunktet det var'

Adspurgt om, hvorfra de så henter denne viden, som de støtter sig op ad, om at der er gjort en god indsats, referer de til egne erfaringer omkring, hvad de har oplevet i institutionerne.

Lederne udtrykker begge en positiv indstilling over for formen på "sprog og læs" møderne. En af lederne beskriver, at det er væsentligt for hende, hvor mødet afholdes, da hun oplever konkurrence mellem institutionerne, som skaber positioner mellem institutionerne, hvis man ikke mødes på neutral grund. Hun fortæller om dette "når vi kommer der op (på en anden institution i området. Red) så ser vi jo den hule, vi har leveret børn til"

Konklusion på den empiriske undersøgelse

De overordnede anvendelsesformål med forvaltningens evalueringspraksis peger i to retninger, dels opad i mod det politiske system og dels ud ad mod den pædagogiske praksis. I forhold til det politiske system anvendes evalueringer som "afrapporteringsmedie", som politikerne efterfølgende anvender i det Dahler-Larsen typificerer som et Process-og effektsaccountability perspektiv. Politikerne efterspørger tilbagemelding på, hvad der er kommet ud af indsatsen, som de har bevilliget penge til. I forhold til det politiske system ses også en lineær anvendelse med en instrumentel monitorering af fordelingen af økonomiske midler. Det politiske system har i nogen grad sat retning for, hvorledes man ønsker tilbagemeldinger skal forgå, i det man har besluttet, at kommunen skal arbejde databaseret. Der rapporteres tilbage til det politiske system på baggrund af databaserede oplysninger fra praksis.

I evalueringsrelationen til institutionerne har forvaltningen et formål om, at evalueringspraksis skal anvendes til læring og kvalitetsudvikling. Mekanismerne i dette er dels den mulighed, der skabes i det, at institutionslederne bringes sammen og kan se hinandens resultater, derved får de også oplyst, hvem de kan søge gode råd hos. Oplysning er således det ene ben i denne læringsforståelse, og det andet handler om den drøftelse, der finder sted, som også formodes at skabe læring eller kvalitetsudvikling. Yderligere er en mekanisme den samtale, som souschefen har med institutionslederen, hvor læringsmetoden er refleksioner over egen praksis. Fra forvaltningen tillægger man refleksion og udveksling i forbindelse med evalueringsmøderne stor betydning. Her er der ikke blot en forventning om, at evalueringspraksis skaber baggrund for udvikling, men også en forståelse af, at møderne i sig selv skaber udvikling.

De evalueringer som udgør forvaltningens evalueringspraksis er i vid udstrækning initieret af det politiske system, kommunalt eller lovgivningsmæssigt. Kun "sprog og læs" møderne er en praksis, som er etableret i forvaltningen. Dermed tjener evalueringerne internt i forvaltningen også som et "kontrolapparat", hvor data fra praksis, sprogvurderingerne anvendes til at få indsigt i, hvorledes man opfylder krav ude fra, og hvorledes kommunens børn klarer sig sammenlignet med landsbasis.

Bekymringer omkring legitimitet af kontrol- formålet er et tema, som italesættes af forvaltnings informanterne, at institutionslederen ikke skal "føle sig dunket i hovedet" og man er meget bevidst om at opretholde en struktur, hvor man ikke pålægger institutionerne særlige måder at udføre deres praksis. For institutionslederne gælder det i interviewesne, at det slet ikke er noget, de stiller spørgsmål ved, om der skal føres kontrol, og hvorvidt det er for meget. Til gengæld er der fra den ene leder tegn på, at lysten for at dele erfaringer i lokalområdet, kan være begrænset og påvirket af andre faktorer, som den omstændighed at der er en kamp om børnene i området. Forvaltningens evalueringspraksis opleves som legitim og grundlaget som valid for informanterne fra praksis. Hos institutionslederne spores ikke den samme oplevelse af, at evalueringspraksis skaber direkte læring. Ifølge deres fortællinger bruger de oplysningerne til efterfølgende at skaffe sig råd og vejledning, som de anvender i en monitorering i egne institutioner. Oplysningerne fra sprogvurderingsresultaterne anvendes desuden af en institutionsleder til at skabe en fornemmelse af sammenhæng og overblik i forhold til børns institutions forløb. Der hvor jeg ser de væsentligste betydningsfulde forskelle i mellem forvaltningens opfattelse og institutionsledernes oplevelser af evalueringspraksis er i forhold til deres forventninger om anvendelse af evalueringerne i et fremadrettet perspektiv. Mens der på forvaltningsniveau er klare forventninger om, at den etablerede evalueringspraksis skal medføre kvalitetsudvikling i praksis, er der for ledernes vedkommende er oplevelse af at evalueringspraksis angiver standarder som de skal leve op til, men deres egentlige kilder til udvikling og læring finder de andre steder – særligt blandt deres lederkolleger i en mere uformel udveksling.

Hvis man alene forholder sig til praksis, kan man dog med rimelighed sige, at der er en tilfredshed fra begge parter, forvaltningen og de adspurgte institutionsledere. Deres forventninger er ikke afstemte, men det til trods opleves en tilfredshed eller accept fra begge vinkler. Det politiske system er ikke adspurgt, men ud fra analysen ser det ud til, at man her får indfriet det, man efterspørger.

På forvaltningsniveau er man under direkte påvirkning af beslutninger på det politiske niveau, da opgaven fra forvaltningen er at operationalisere målene og sætte rammer for, de politiske beslutninger bliver ført ud i livet. Dette kommer også delvist til udtryk i den måde, man evaluerer. Beslutningen om at man skal arbejde databaseret slår igennem i evalueringspraksis på baggrund af sprogvurderingsresultaterne, men der ud over ses, at det er vanskeligt at gennemføre beslutning om at arbejde databaseret. I forhold til de tiltag de iværksætter, viser projektet omkring de to-sprogede børns, at det er vanskeligt at gennemføre et databaseret grundlag. Dels er der i evalueringen ikke påtænkt en systematisk dataindsamling omkring det særlige for denne indsats. Dels indeholder indsatsen meget få databaserede elementer i gennemførelsen af indsatsen. Yderligere er måden at afsøge viden omkring, hvilken indsats der kan sættes i værk, mere baseret på en lokal erfaringstilgang, frem for en data orienteret videns søgning omkring indsatser på området. Derved kommer det reelle anvendelsesaspekt til at stå svagt, da forudsætningerne for at konkludere på indsatsen, er mangelfuld, og den databaserede metode hvormed man måler effekten af indsatsen, mangler eksplicitering af forandringsmekanismer, for at den kan sige noget valid om indsatsen.

Evalueringspraksis anses i forvaltningen som en retrospektiv aktivitet, der iværksættes som rutineprocedurer og når behovet melder sig. Behovet meldes sig gennem politiske initieringer og særligt ved behov for at udvise accountability. Fra det politiske system, til forvaltningsniveau og til institutionsleder niveau er der opbakning til sprogvurderingerne og den måde, de indgår på i praksis. Dermed er der også en tillid til at sprogvurderingerne samler relevant viden. Der tegnes dog samtidig et billede af, at kommunens evalueringspraksis har meget lidt indflydelse på den daglige praksis. Og særligt er det svært at se tegn på spredning til "handlende niveau" i praksis, nemlig pædagogerne som skal sprogstimulere børnene. Institutionsledernes fortællinger tyder på, at denne udvikling, som både souschefen forsøger at skabe og som der lovgivningsmæssigt er lagt op til i læreplansbeskrivelserne, forbliver inden for et meget begrænset felt. Da disse ikke er i spil i den pædagogiske praksis skabes ingen eller meget lidt social påvirkning til pædagogerne gennem de pædagogiske læreplansbeskrivelser.

Den samlede evalueringspraksis tyder også på begrænsning i forhold til tid, hvor de forskellige måder at evaluere på mest finder anvendelse i tiden lige omkring evalueringstidspunktet.

I det, at måden man sammenligner de enkelte institutioners samlede resultater er udstyret med, hvad jeg vurderer, er alvorlige metodiske problematikker, kan det derfor næsten synes godt, at anvendelsen ikke ser ud til at rækker ud og får indflydelse på den pædagogiske praksis.

Som en kommune i denne tid præget af evidensbølgens tendenser kommer det databaserede grundlag også til at stå stærkt og retningsgivende for forvaltningens evalueringspraksis. Anvendelsebegrebet i en evalueringskontekst kommer således til at forme sig rundt om de data, der anses som valide, målbare og sammenlignelige. De databaserede målinger (sprogvurderingerne) kommer dermed til at fremstå som et udtryk for kvalitet, men uden man har forholdt sig til, hvad kvalitet *er* og i forlængelse her af *hvordan man yder og udvikler det*. Den evidensbaserede bølge er dog ikke skyllet helt i land her, da man her sætter den decentrale selvbestemmelse i højsædet i kommunen. Men jeg fortolker den politiske beslutning om, at der skal arbejdes databaseret inden for dette evidensparadigme.

Kvalitetsperspektivet i kommunens evalueringspraksis kan fortolkes ud fra flere kategorier. I forvaltningen er italesat et perspektiv på effekter, med ønsket om at vurdere indsatsen for de to-sprogede børn. Der er også et perspektiv på at tilgodese brugernes ønsker, i det man påtænker en kvalitativ evaluering af om institutionerne har kunne anvende materialet i indsatsen m.m. Perspektivet på at fjerne variationer omkring en fastsat standard, ses i forhold til den måde man anvender sprogvurderingsresultaterne. Yderligere er udfærdigelsen af læreplansbeskrivelserne sammen med kvalitetsrapporten en "kvalitetsydelse" man udfører. Endelig kan man også argumentere for, at den organisationalisering, der finder sted omkring de rutinemæssige evalueringsmøder, "sprog og Læs", kan anskues som et kvalitetssikringssystem. Perspektiverne, sammenlignet med den operationalisering der finder sted omkring dem, tydeliggør, at det kan være vanskeligt at danne denne forbindelse. Eksempelvis er målet om at vurdere effekten, af en indsats svært at praktisere. Når man som her, påtænker at vurdere effekten af indsatsen til de to-sprogede børn målt på et indsats uafhængigt redskab, sprogvurderingerne, er der en risiko for at drage fejlslutninger. Et andet element i dette er de konstitutive virkninger, som opstår sammen med kvalitetsperspektivernes operationalisering. Med så gennemgående brug af sprogvurderingerne som kvalitetsparametre, og institutionsledernes oplevelser af at disse i samlet form er til for "systemet" skyld, er der en risiko for, at den indholdsmæssige del af det pædagogiske arbejde vil forme sig rundt om disse kvalitetsparametre, og sigte snævert mod at opnå gode resultater i forhold her til. Kvalitetsperspektiver er således ikke tilstrækkelige til at skabe "virkelighed" eller konsekvenser, da de enkelte perspektiver bør følges op med matchende metoder for operationalisering.

En operationalisering ud fra de givne kvalitetstperspektiver kalder derfor først og fremmest på en mere teoribaseret evalueringstilgang til den evalueringspraksis, man har eller ønsker at have (Krogstrup 2016). I en teoribaseret tilgang søges viden om sammenhængen mellem intervention og effekter, og i planlægningsfasen etableres en programteori, som Krogstrup definerer som "*Eksplícitte antagelser (teorier) om, hvordan en intervention såsom et projekt, et program, en strategi, eller en politik bidrager til den intendede effekt: "hvorfør tror vi, at et givet program vil virke, og hvordan tror vi programmet virker?"*" (Krogstrup 2016:109) I lyset af dette projekts problemformulering

er genstanden for den teoribaserede program etablering således evalueringspraksis. Det anvendelsesorienterede perspektiv, som er anvendt som analyse apparat for projektet, tydeliggør netop behovet for, at der dannes nogle antagelser omkring, hvorledes intentioner, formål, indsatser og effekter tænkes at være forbundne. Yderligere vil antagelser kunne hjælpe med at indplacere disse elementer i forhold til hinanden og lade evalueringen tage form her ud fra, i stedet for omvendt, som her, hvor man tager udgangspunkt i tilgængelige data og hæfter de øvrige intentioner, mål og indsatser på.

En væsentlig og positivt medvirkende faktor i dette er, at man i vid udstrækning har skabt den organisatoriske ramme omkring muligheden for at forbedre evalueringspraksis. Derved vil man, ved at ændre på selve evalueringsmetoderne, inden for den eksisterende praktiske ramme, kunne foretage betydelig ændringer uden store ressourcemæssige omkostninger. Eksempelvis er der i rammerne for den eksisterende evalueringspraksis mulighed for at bytte om på den formative evaluering, som er indholdet i evalueringerne omkring læreplansbeskrivelserne mellem souschefen og institutionslederen, og den summative evalueringsfremstilling som er indholdet i "sprog og Læs" møderne. Med de ændringer der er på vej i "den nye forbedrede læreplan", som udsendes i løbet af foråret 2018, kan der være mulighed for at finde en form, som kvalitative drøftelser kan struktureres efter, da denne netop har fokus på at skabe bedre evalueringer. Endvidere har man systematisk indsamlede data i form af sprogvurderingsresultaterne, som man kan anvende på andre måder end den nuværende. En mulighed er at se på, i hvilket omfang institutionerne formår at løfte de enkelte børns sproglige formåen fra tre til fem år, og således se på progressionen for det enkelte barn. Institutionsresultaterne kan også vise, hvor stort behov der er for at iværksætte særlig sprogstimulerende indsatser, hvis man ser på antallet af børn, som scorer lavt.

Konklusion på problemformulering

I dette projekt er der først redegjort for teoretiske betragtninger vedrørende "anvendelsesproblematikken", hvilket vil sige de forskellige problemstillinger, der ligger i, at anvendelse er indbefattet i evalueringsdefinitionen. Herefter er der foretaget en empirisk undersøgelse af, hvorledes disse problematikker tager form i relation til den konkrete kontekst. Casen, som er analyseret i projektet, danner rammen omkring den konkrete besvarelse af problemstillingen i relation til konteksten og som det ses i analysen, er det konteksten, der kaster lys og reflekterer tilbage på de teoretiske perspektiver og sondringer. Derfor kan man aldrig, i forhold til et anvendelsesperspektiv, se bort fra konteksten. Når dette er sagt, er det dog muligt at drage nogle overordnede tråde ud fra caseanalysen, som sætter de teoretiske betragtninger i et mere generaliserbart perspektiv.

Projektet har tilstræbt at belyse følgende problemformulering; **Hvordan kan et anvendelsesorienteret perspektiv på kommunens evalueringspraksis omkring børns sproglige færdigheder, bidrage til øget kvalitetsudvikling i den pædagogiske praksis?**

Casen belyser, at et altafgørende element i evaluering er, at der eksisterer den fornødne evalueringskapacitet. Jeg henviste indledningsvist til Pattons definition af evalueringskapacitet. En undersøgelse af anvendelsesbegrebets kompleksitet belyser for mig en væsentlig pointe; nemlig den at evalueringskapacitet ikke kan betragtes i en lineær proces, men må forstås som en sekventiel proces uden slutprodukt, som Krogstrup skriver i bogen "Evalueringsmodeller" (Krogstrup 2016). Hun skriver endvidere "*Evalueringskapaciteten er et socialt produkt, som ikke produceres af mennesker, men af interaktion mellem mennesker. For at en evaluering kan siges at være "rutiniseret" må den ejes af grupper og ikke blot af individet, og den må genskabes i en kollektiv forestilling i det organisatoriske fællesskab*" (Krogstrup 2016:190). Evalueringskapacitet har således to sider af samme sag; dels skal der være den fornødne viden og faglighed til at tilrettelægge evalueringer i organisationen, dels skal der være en åbenhed og viden i praksisfeltet om, hvorledes evalueringstænkningen kan integreres og anvendes i relation til praksis. Et anvendelsesorienteret perspektiv på casen for dette projekt, får netop denne problematik til at træde frem, at der mangler evalueringskapacitet på begge sider af evalueringspraksis. En problematik som sandsynligvis ikke ville kunne ses, hvis undersøgelsen eksempelvis havde fokus på at vurdere evalueringspraksis ud fra et partcipatorisk perspektiv, da der hersker en opfattelse af generel legitimitet omkring kommunens evalueringspraksis i det tilgængelige undersøgelsesgrundlag. Med Dahler-Larsens begreber er der tale om en ritualisering (Dahler-Larsen 2006). I Deweys videnssyn, som projektet har afsat i, ligger også, at forudsætning for læring eller erkendelse er refleksionen, "*Grunden til vi overhovedet reflekterer, er, at en situation viser fravær af mening*" (Brinkmann 2006 s 122). Det afgørende for refleksion er således, ifølge Dewey, ikke at man oplever noget som et problem i praksis, eksempelvis at man ikke kan anvende en evaluering eller at evalueringer ikke bliver anvendt til det intenderede formål, så længe det at udføre disse evalueringshandlinger giver mening for de involverede parter. At se på kommunens evalueringspraksis gennem et anvendelsesperspektiv, er i Deweys læringsforståelse at foretage en handling og opnå en erfaring. I denne handling opstår et *fravær af mening*, da det synliggøres, at der mangler sammenhæng mellem intentioner, handlinger og virkninger.

Det anvendelsesorienterede perspektiv bidrager ligeledes til at danne en ramme for kvalitetsbegrebet, som ellers er et begreb, der enten er så abstrakt, at det mister substans eller så konkret, at det næsten definerer indholdet i det konkrete fænomen, der er tale om. Dahler-Larsen anvender begrebet, transcendent, for opfattelsen af at kvaliteten bor i tingene selv (Dahler-Larsen 2008:13). Anvendelsesperspektivet tvinger måden at måle kvalitet og definitionen af kvalitet fra hinanden. Det skaber muligheden for at stille spørgsmålet; hvis gode sprogvurderinger er et udtryk for kvalitet, hvad er da indholdet af den indsats, som fører til kvalitet? Og i forlængelse heraf; fører kommunens måde at evaluere til "mere af denne indsats"? Dermed står det helt klart at kvalitet i en

pædagogisk praksis ikke nødvendigvis udvikles af, at man evaluerer på et databaseret grundlag. Et anvendelsesorienteret perspektiv på hvorledes evalueringer kan skabe nye og bedre tanker hos individer, og dermed kvalitetsudvikling af den praksis individerne agerer i, er derfor i bund og grund et spørgsmål om, hvorledes evalueringer kan bidrage til at skabe læreprocesser. Formativ evaluering sigter mod at kunne skabe læring og anvender derfor kvalitative metoder. Mens evalueringen foregår påvirkes interventionen og derigennem skabes forandringer (Krogstrup 2016, Stegeager & Laursen 2015). Formativ og summativ evaluering er væsentlig forskellige. I summative evalueringsformer er evalueringskriterierne defineret på forhånd, mens den formative evalueringsform definerer evalueringskriterier i processen (Krogstrup 2016). Casen belyser imidlertid, at kriterier i de kvalitative evalueringsprocesser enten forsvinder i andre hensyn (eksempelvis hensynet til den decentrale selvbestemmelse) eller hviler på et grundlag uden systematik, klare mål og etiske overvejelser (det er lidt tilfældigt hvem man spørger, og hvad man spørger til).

Konstitutive virkninger knytter sig således ikke kun til anvendelse af evalueringer, når man ser på bevægelsen fra evaluering til anvendelse. Konstitutive virkninger er også en mulighed i selve evalueringsprocessen.

Litteraturliste

Albæk, E., Dahler-Larsen, P., Foss Hansen, H., Krogstrup, H.K., Larsen, F., Lassen, M. & Winter, S. (2001): *Evaluerings fremtid - fremtidens evalueringer* i Dahler-Larsen, Peter og Hanne Kathrine Krogstrup: I: Tendenser i evaluering. 4. udg. Bidragsyderne og Syddansk Universitetsforlag, 2001, side 260 - 270.

Albæk, Erik (2001): *Vidensinteresser og de mange betydninger af evaluering i et udviklingsperspektiv* i Dahler-Larsen, Peter og Hanne Kathrine Krogstrup: I: Tendenser i evaluering. 4. udg. Bidragsyderne og Syddansk Universitetsforlag, 2001, side 32-46.

Bredgaard, Thomas (2016): *Evaluering af offentlig politik og administration*. 1. udg. Forfatteren og Hans Reitzels Forlag, 2016.

Brinkmann, Svend (2006) *John Dewey- en introduktion*, Forfatteren og Hans Reitzels Forlag.

Brinkmann, S. & Tanggaard, L., (2015): *Kvalitative metoder, En grundbog*. 2. udg. forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2015.

Dahler-Larsen, Peter (2001): *Anvendelse af evaluering - historien om et begreb, der udvider sig* i Dahler-Larsen, Peter og Hanne Kathrine Krogstrup: I: Tendenser i evaluering. 1. udg. Bidragsyderne og Syddansk Universitetsforlag, 2001, side 211 - 221.

Dahler-Larsen, Peter (2013): *Evaluering af projekter - og andre ting, som ikke er ting*. 1. udg. Forfatteren og Syddansk Universitetsforlag, 2013.

Dahler-Larsen, Peter (2006): *Evalueringskultur, et begreb bliver til*. 2. udg. Peter Dahler-Larsen og Syddansk Universitetsforlag, 2006.

Dahler-Larsen, Peter (2016): *Evalueringsanvendelse*. I Bredgaard, Thomas: *Evaluering af offentlig politik og administration*. 1. udg. forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2016, side 169 - 214.

Dahler-Larsen, Peter (2001): *Evaluerings konstitutive virkninger* i Dahler-Larsen, Peter og Hanne Kathrine Krogstrup i: Tendenser i evaluering. 4. udg. Bidragsyderne og Syddansk Universitetsforlag, 2001, side 232 - 246.

Dahler-Larsen, Peter (2008): *Kvalitetens beskaffenhed*. 1. udg. Peter Dahler-Larsen og Syddansk Universitetsforlag, 2008.

Dahler-Larsen, P & Krogstrup, H. K. (2003): *Nye Veje i Evaluering*. 1. udg. Peter Dahler-Larsen, Hanne Kathrine Krogstrup og Systime Academic, 2003.

Dahler-Larsen, Peter (1999): *Den rituelle refleksion – om evaluering i organisationer*. Odense Universitetsforlag og forfatteren 1999.

Dahler-Larsen, Peter (2001): *Organisationalisering af evaluering* i Dahler-Larsen, Peter og Hanne Kathrine Krogstrup i: *Tendenser i evaluering*. 4. udg. Bidragsyderne og Syddansk Universitetsforlag, 2001, side 79 - 95.

Dalsgard, L. & Jørgensen, H. (2010): *Kvaliteten der blev væk - kvalitetsreform og modernisering af den offentlige sektor*. 1. udg. Forfatterne og Frydenlund, 2010.

Dinesen Skov, M, & Kølsen de Wit (2014): *Innovativ evaluering*. Forfatterne og Dansk Psykologisk Forlag A/S 2014.

Foss Hansen, Hanne (2003): *Evaluering i staten Kontrol, læring eller forandring?* 1. udg. Samfundslitteratur, 2003.

Foss Hansen, Hanne (2016). *Evalueringstyring*. I Bredgaard, Thomas: *I: Evaluering af offentlig politik og administration*. 1. udg. forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2016. side 95 - 115.

Gadamer, H. G. (2004). *Sandhed og metode, Systime; Århus*. Aarhus: Systime Academic 2004.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2016): *Evalueringsmodeller*. 3. udg. Forfatteren og Hans Reitzels Forlag, 2016.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2011): *Kampen om evidens. Resultatmåling, effektevaluering og evidens*. 1. udg. Forfatteren og Hans Reitzels Forlag, 2011.

Kvale, Steinar & Brinkmann, S (2015): *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. 3. udg. Hans Reitzels Forlag, København, 2015.

Nordahl, T., og Hansen, L.S. (2016): *Datainformeret forbedringsarbejde i dagtilbud*. 1. udg. Dafolo A/S og forfatterne, 2016.

Olsen, P.B & Pedersen, K., (2015) *Problemorienteret projektarbejde* 4. Udgave, Samfundslitteratur 2015.

Patton Quinn, Michael (1997): *Utilization-Focused Evaluation – The new Century Text Edision* 3. 4. udg. Sage Publications, inc., 1997.

Stegager, Nikolaj og Laursen, Erik (Red) (2015): *Organisationer I bevægelse. Læring – udvikling- intervention*. 1. Udgave, 4. Oplag 2015. Samfundslitteratur 2011

Thisted, Jens (2010) : *Forskningsmetode i praksis*. 1. udg. Munksgaard Danmark, København, 2010.

Vedung, Evert (2016): *Fire evalueringsbølger*. I Bredgaard, Thomas: *Evaluering af offentlig politik og administration*. 1. udg. forfatterne og Hans Reitzels Forlag, 2016, side 37 - 68.

Vedung, Evert (2009): *Utvärdering i politik och förvaltning*. 3. udg. Författern och Studentlitteratur, 2009.

Weiss, Carol H (1991): *Evaluation for decisions: is Anybody There? Does anybody care?* S. 5 - 19 i *Evaluation Practice*, Vol. 9. no.1, 1998.

Weiss, Carol H. (1998): *Measuring the Use og Evaluation*, s. 17 - 35 i James A. Ciarlo: *Utilizing Evaluation – concept and Measurements Techniques*, Sage Research Progress Series in Evaluation, Vol. 6, Sage Publicationsens 1988.

Love og bekendtgørelser

Dagtilbudsloven LBK 748 20/06/2016, hentet fra

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=182051#id2748a48c-8d08-4491-853c-2cc3dce053b0>

Projekter og rapporter

Buus, A.M., Hamilton, S., Rasmussen, P., Thomsen, U. & Wiberg, M (2010): *Når evidens møder den pædagogiske hverdag*. Institut for Læring og Filosofi, Aalborguniversitet. Hentet fra [https://www.bupl.dk/iwfile/BALG-8Z4LXC/\\$file/rapport_23_9788791543791.pdf](https://www.bupl.dk/iwfile/BALG-8Z4LXC/$file/rapport_23_9788791543791.pdf).

Danmarks Evalueringsinstitut 2012: *Læreplaner i praksis. Daginstitutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner*. Hentet her <https://www.eva.dk/dagtilbud-boern/laereplaner-praksis-daginstitutioners-arbejde-paedagogiske-laereplaner>

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling 2016, *Master for en styrket læreplan*, juni 2016. Hentet her <http://socialministeriet.dk/media/18433/master-for-en-styrket-paedagoiske-laereplan.pdf>.

Projektet **"Fart på sproget"** kan findes her <https://www.sdu.dk/da/fartpaasproget>

Projektet **"Vi lærer sprog – i vuggestuen og dagplejen"** Kan findes her <http://childresearch.au.dk/vi-laerer-sprog-i-vuggestuen-og-dagplejen/>

Kompetenceudviklingsprogrammet "Sprogpakken" kan findes her <http://www.sprogpakken.dk/>

Tidsskrifter

Heilesen, Brændgaard Jais (2015), *Cebra-sriben* nr. 17, april 2017, s. 54 - 61, *Fra ligsyn til investeringspleje – en nødvendig nytænkning af arbejdet med evaluering i landets kommuner*. Center for evaluering i praksis, UCN.

<http://blad.ucn.dk/FoU/Ceprastriben/Ceprastriben17/>

Webhenvinsinger

Patton, Michael Quinn (2012) hentet fra

https://wmich.edu/sites/default/files/attachments/u350/2014/UFE_checklist_2013.pdf

Bilagsoversigt

Bilag 1. Transskription af interview med souschefen for Skole- og Dagtilbud.

Bilag 2. Transskription af interview med ledende talehøre-konsulent i PPR.

Bilag 3. Transskription af interview med daginstitutionsleder 1.

Bilag 4. Transskription af interview med daginstitutionsleder 2.